

Ikääntyneet yhdyskuntarakenteessa

Ikääntyneiden sijainti ja asuinolot

Petra Reimi, Satu Vesala, Ville Helminen
Suomen ympäristökeskus
Alue- ja yhdyskuntarakenne –ryhmä
Elokuu 2016

Taustaa

- Viidennes Suomen väestöstä on täyttänyt 65 vuotta
- Ikääntyneiden määrä tulee kasvamaan nykyisestä 1 123 000:sta yli 1,5 miljoonaan vuoteen 2040 mennessä (Tilastokeskus 2015)
- Selvityksen ensimmäisessä vaiheessa on kuvattu ikääntymisen nykytilaa, ja jatkossa analyysiä tarkennetaan muun muassa muuttoliiketarkastelujen avulla
- Aineistona on käytetty Tilastokeskuksen väestötietoja ja –ennustetta sekä rekisteripohjaisia paikkatietoaineistoja (Rakennus- ja huoneistorekisteri RHR)
 - Tulkinnessa on huomioitava, että varsinkin ikääntyneiden ryhmä- ja palveluasumisen kirjauskäytännöt RHR:ään vaihtelevat ja saattavat aiheuttaa epätarkkuutta
- Ikääntyneillä tarkoitetaan tässä hankkeessa 65 vuotta täyttäneitä
 - Ikääntyneet on osassa analyyyseistä jaettu kolmeen ikäryhmään: 65–74-vuotiaat, 75–84-vuotiaat, yli 84-vuotiaat
- Esityksessä on karttojen ja kaavioiden jälkeen tekstidiodia, joihin on koottu keskeisimpiä havaintoja

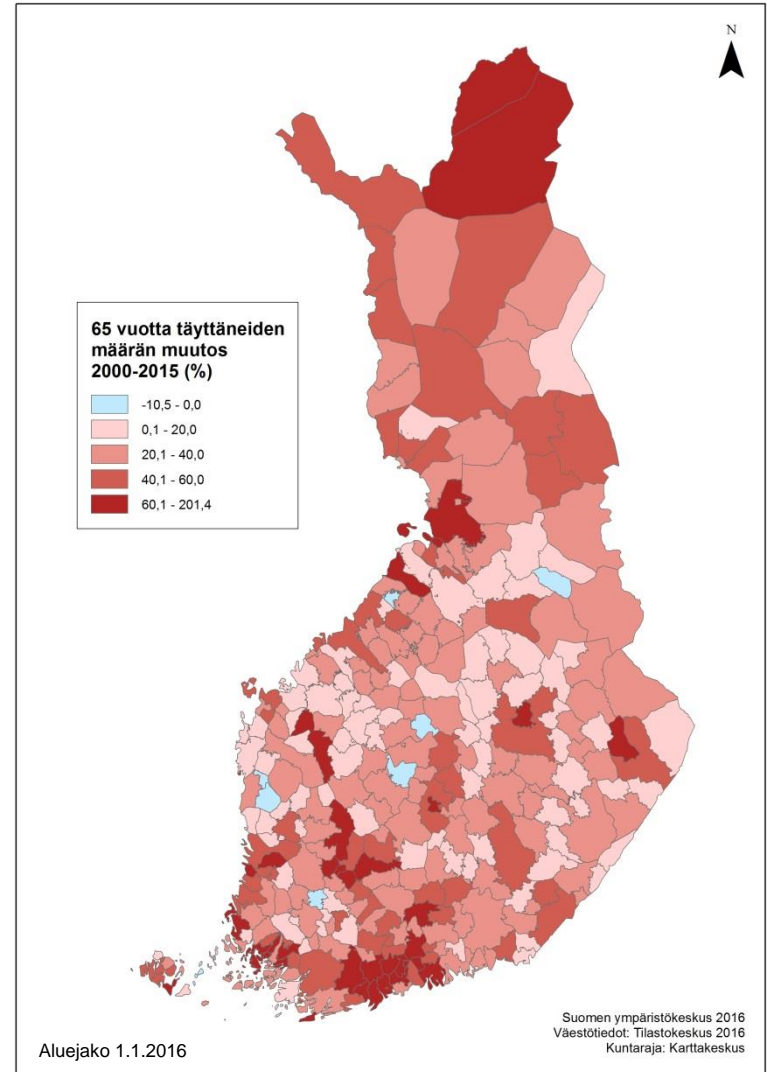
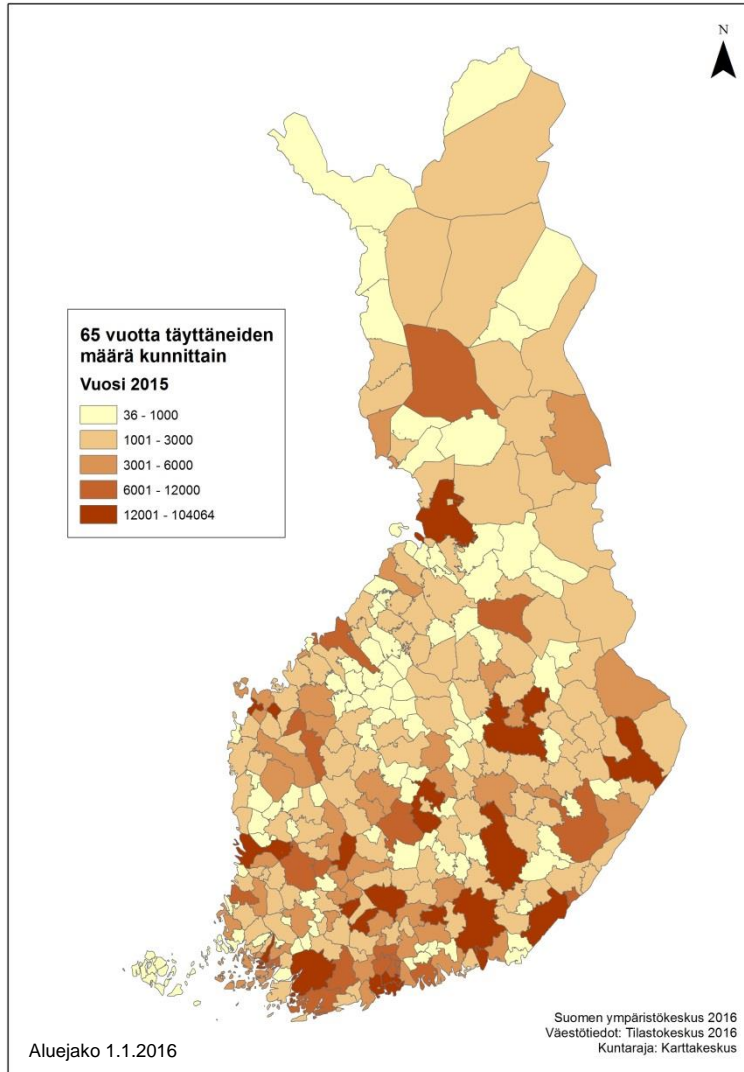
Ikääntyneiden sijainti

- Ikääntyneiden määrä ja osuus kunnittain
- Ikääntyneet taajamissa ja haja-asutusalueella
- Ikääntyneet kaupunki-maaseutu -luokissa
- Ikääntyneet yhdyskuntarakenteen vyöhykkeillä

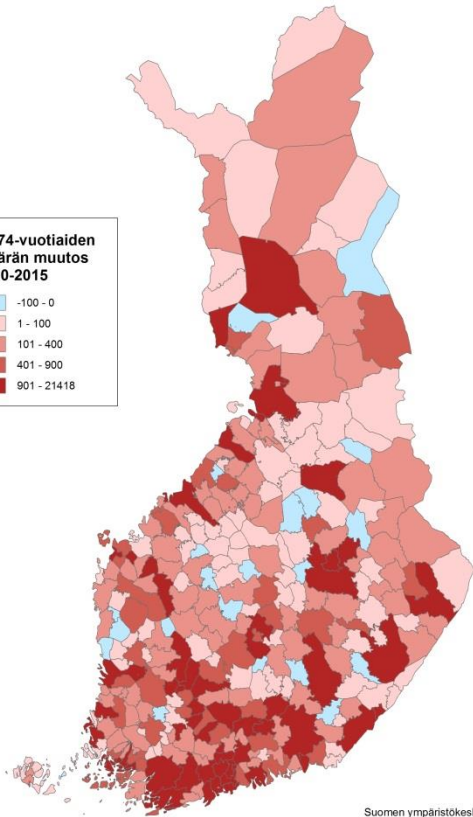
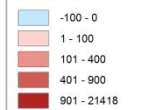
Kuva: Laura Rautjoki / Ympäristöhallinnon kuvapankki

Ikääntyneiden määrä kasvanut suhteellisesti eniten kehyskunnissa

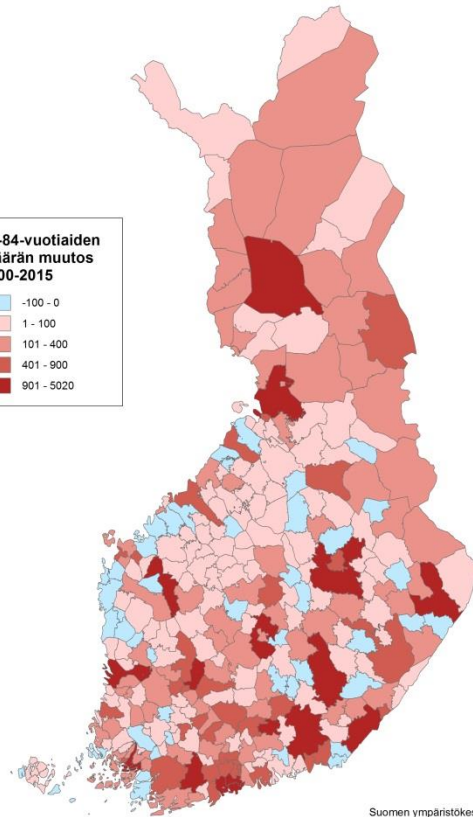
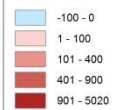
Ikääntyneiden absoluuttinen määrä kasvanut eniten suurissa kaupungeissa

65-74-vuotiaiden määrän muutos 2000-2015

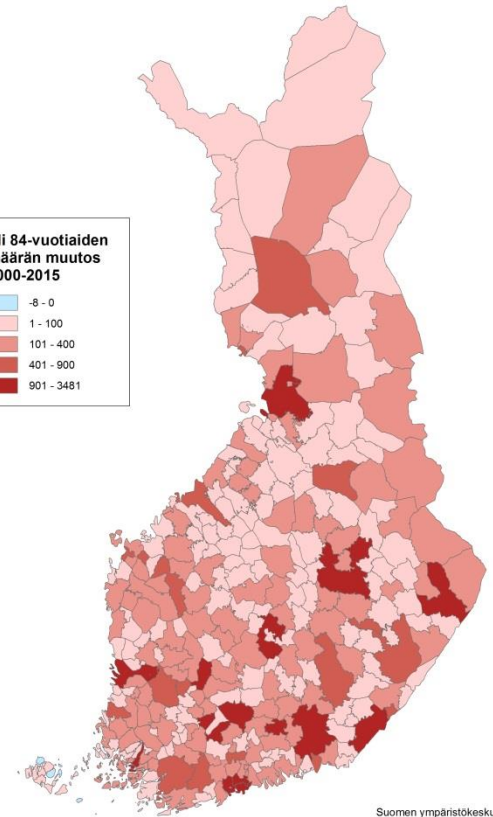
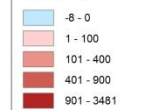
Suomen ympäristökeskus 2016
Väestötiedot: Tilastokeskus 2016
Kuntaraja: Karttokeskus

75-84-vuotiaiden määrän muutos 2000-2015

Suomen ympäristökeskus 2016
Väestötiedot: Tilastokeskus 2016
Kuntaraja: Karttokeskus

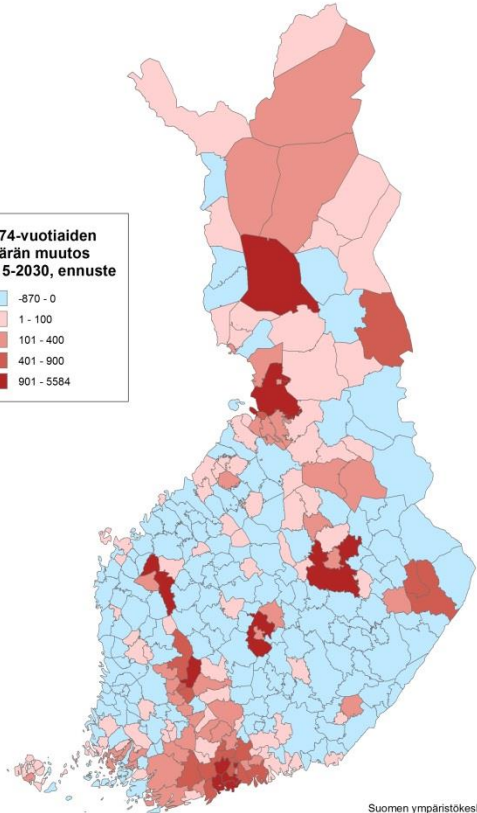
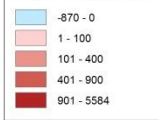
Yli 84-vuotiaiden määrän muutos 2000-2015

Suomen ympäristökeskus 2016
Väestötiedot: Tilastokeskus 2016
Kuntaraja: Karttokeskus

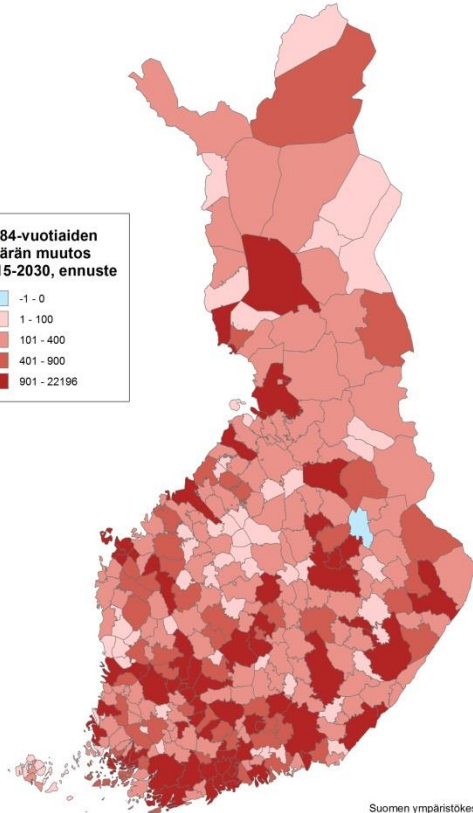
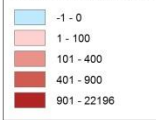
Ennuste 2030: 75–84-vuotiaiden määrä kasvaa eniten

65-74-vuotiaiden määrän muutos 2015-2030, ennuste

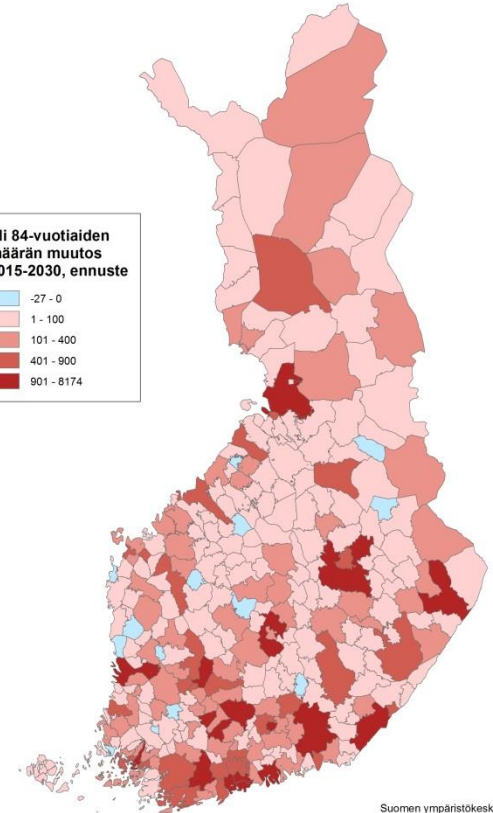
Suomen ympäristökeskus 2016
Väestötiedot: Tilastokeskus 2015
Kuntaraja: Karttokeskus

75-84-vuotiaiden määrän muutos 2015-2030, ennuste

Suomen ympäristökeskus 2016
Väestötiedot: Tilastokeskus 2015
Kuntaraja: Karttokeskus

Yli 84-vuotiaiden määrän muutos 2015-2030, ennuste

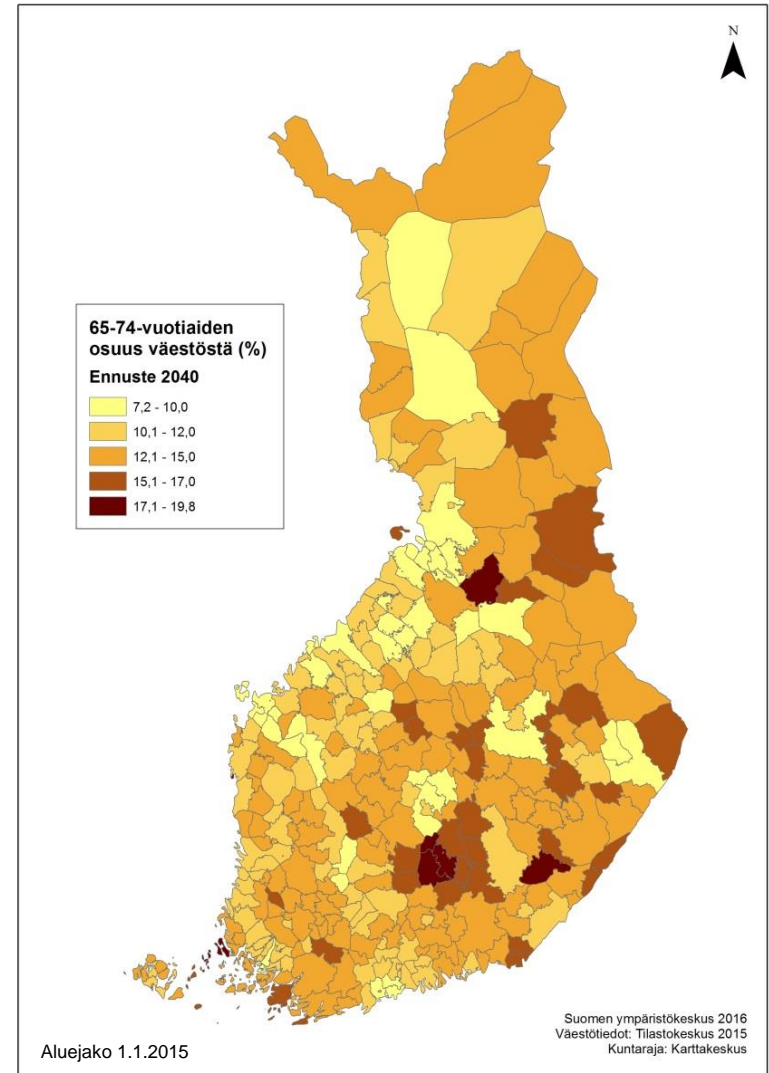
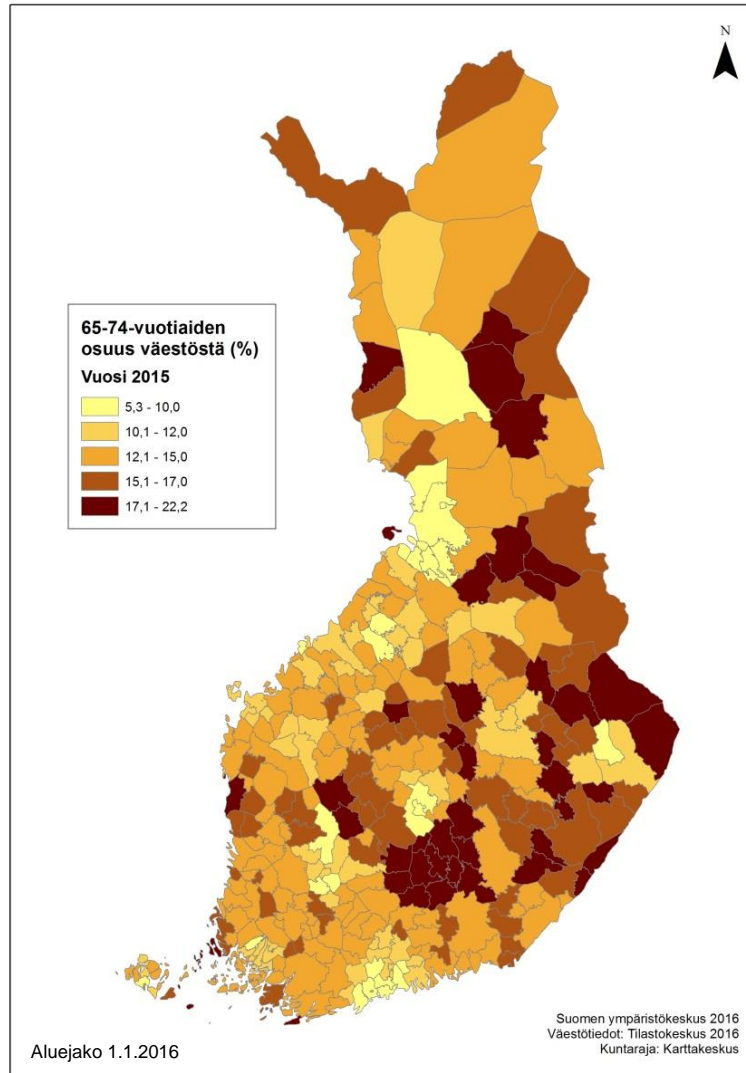

Suomen ympäristökeskus 2016
Väestötiedot: Tilastokeskus 2015
Kuntaraja: Karttokeskus

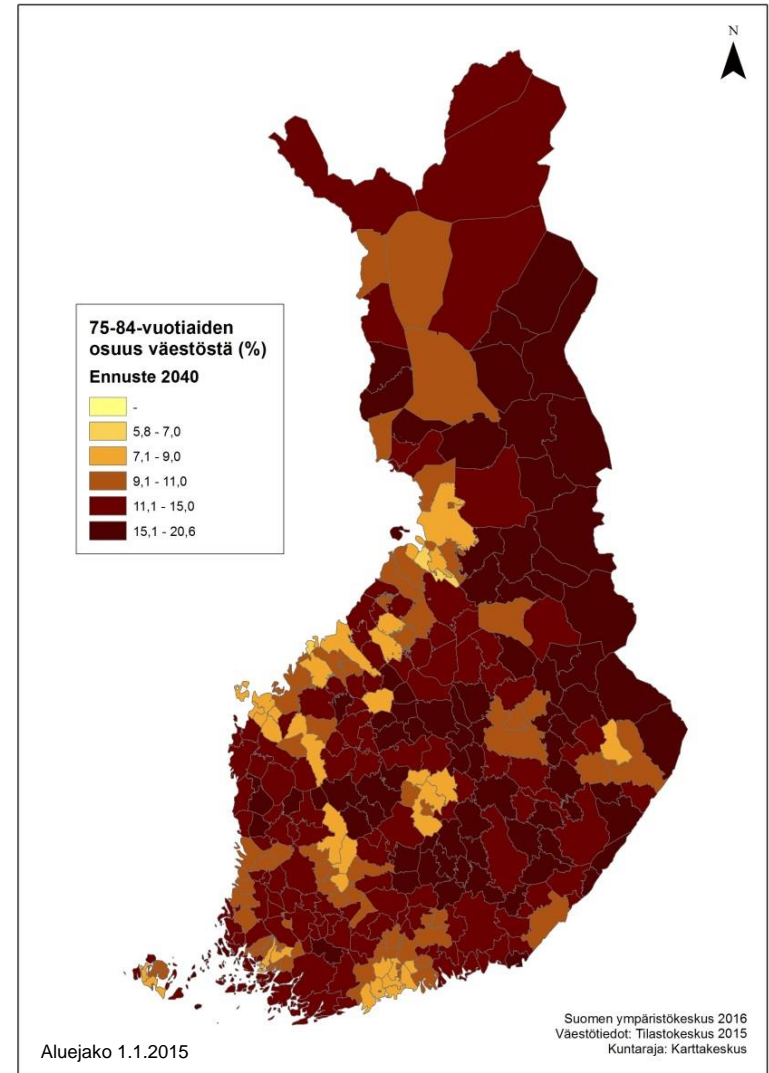
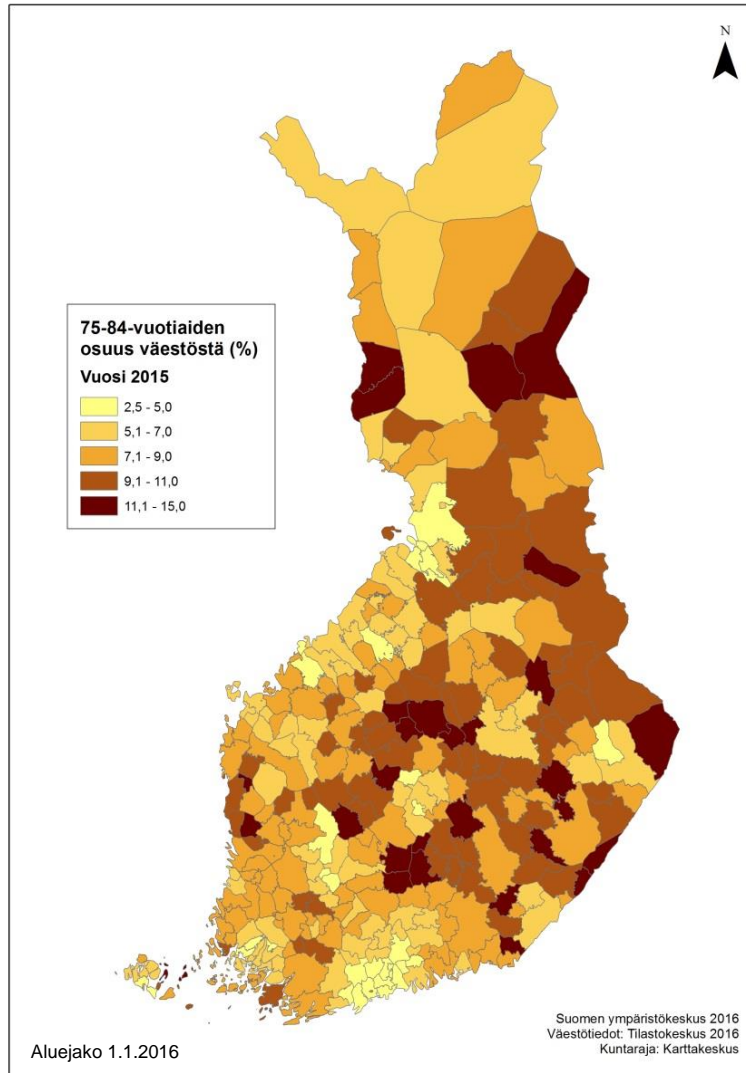
Ikääntyneiden määrän kehitys kunnissa 2000–2030

- Ikääntyneiden määrä on noussut eniten suurissa kaupungeissa, missä väestöä on muutenkin paljon
- 65 vuotta täyttäneiden määrä kasvoi lähes 346 000 henkilöllä vuosina 2000–2015
- Vuosina 2000–2015 ikääntyneiden määrä on vähentynyt kahdeksassa kunnassa, jotka kaikki ovat väestömäärältään pieniä (esim. Isojoki, Multia, Punkalaidun)
- Määrä on kasvanut suhteellisesti eniten suurten kaupunkien ympäryskunnissa ja yli kaksinkertaistunut 11 kunnassa
 - Esim. Kempele (kasvua 201 %), Kirkkonummi (144 %), Pirkkala (142 %)
- 75–84-vuotiaiden määrän ennustetaan kasvavan eniten vuoteen 2030 mennessä suurten ikäluokkien edelleen ikääntyessä, 65–74-vuotiaiden ikäluokka alkaa pienentyä

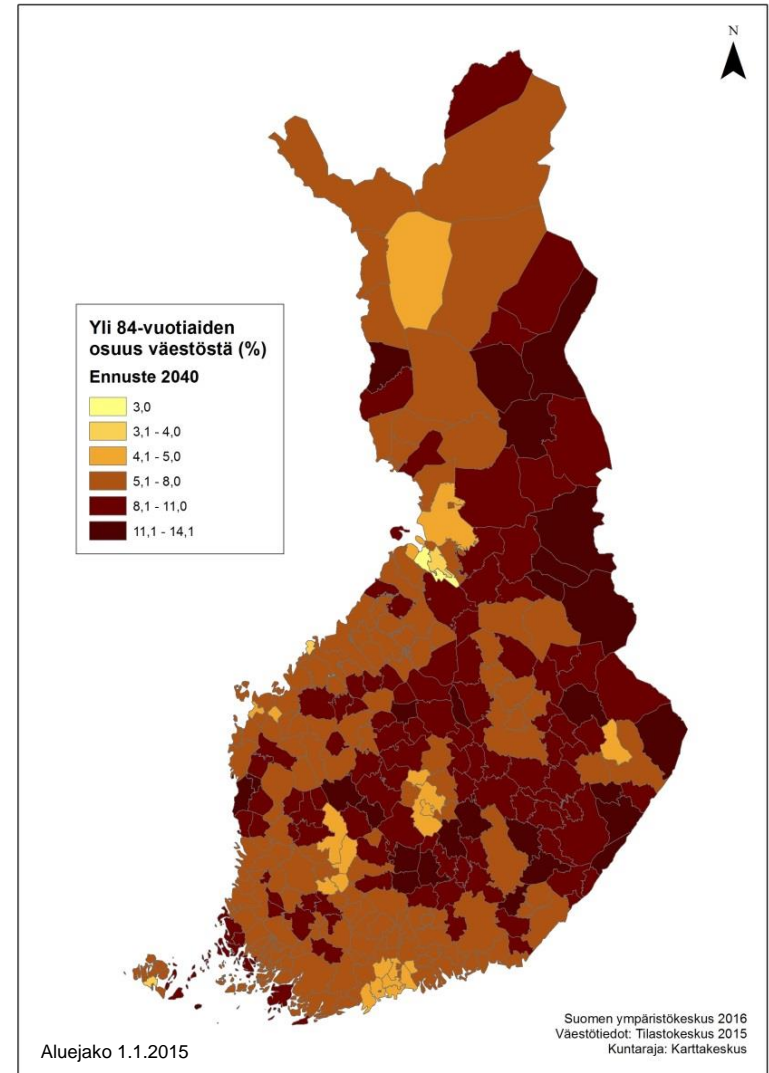
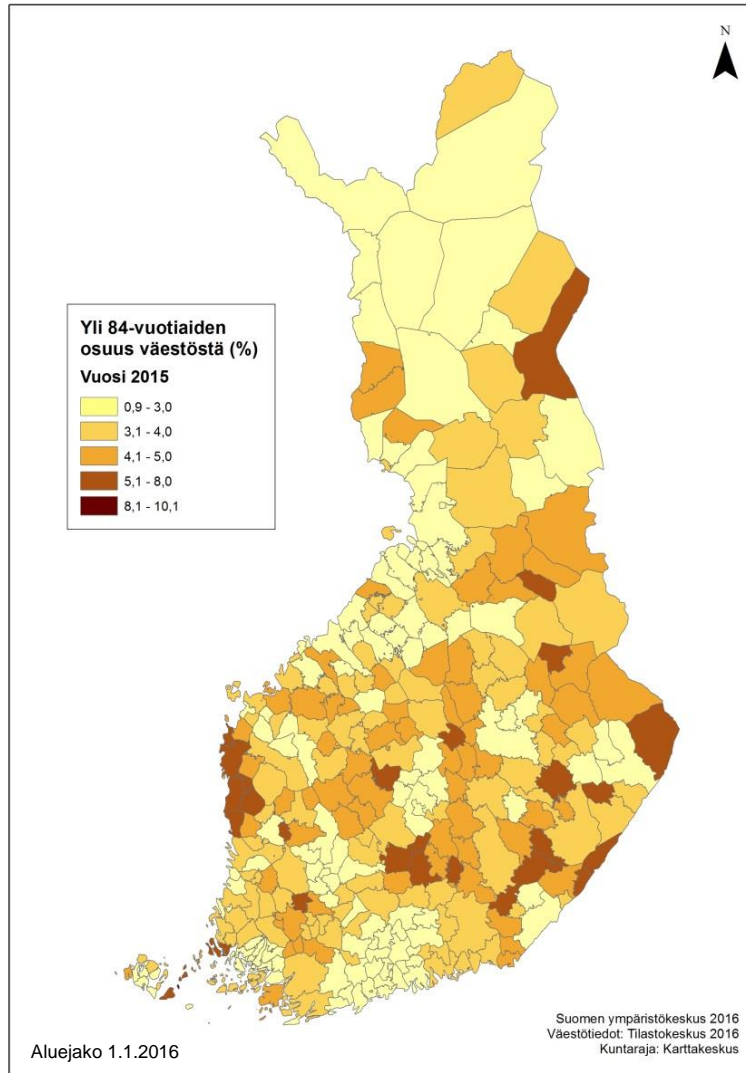
Ennuste 2040: 65–74-vuotiaiden osuus väestöstä pienenee monissa kunnissa

Ennuste 2040: 75–84-vuotiaiden osuus väestöstä kasvaa selvästi

Ennuste 2040: syrjäisimmissä kunnissa yli 84-vuotiaiden osuus kasvaa suureksi

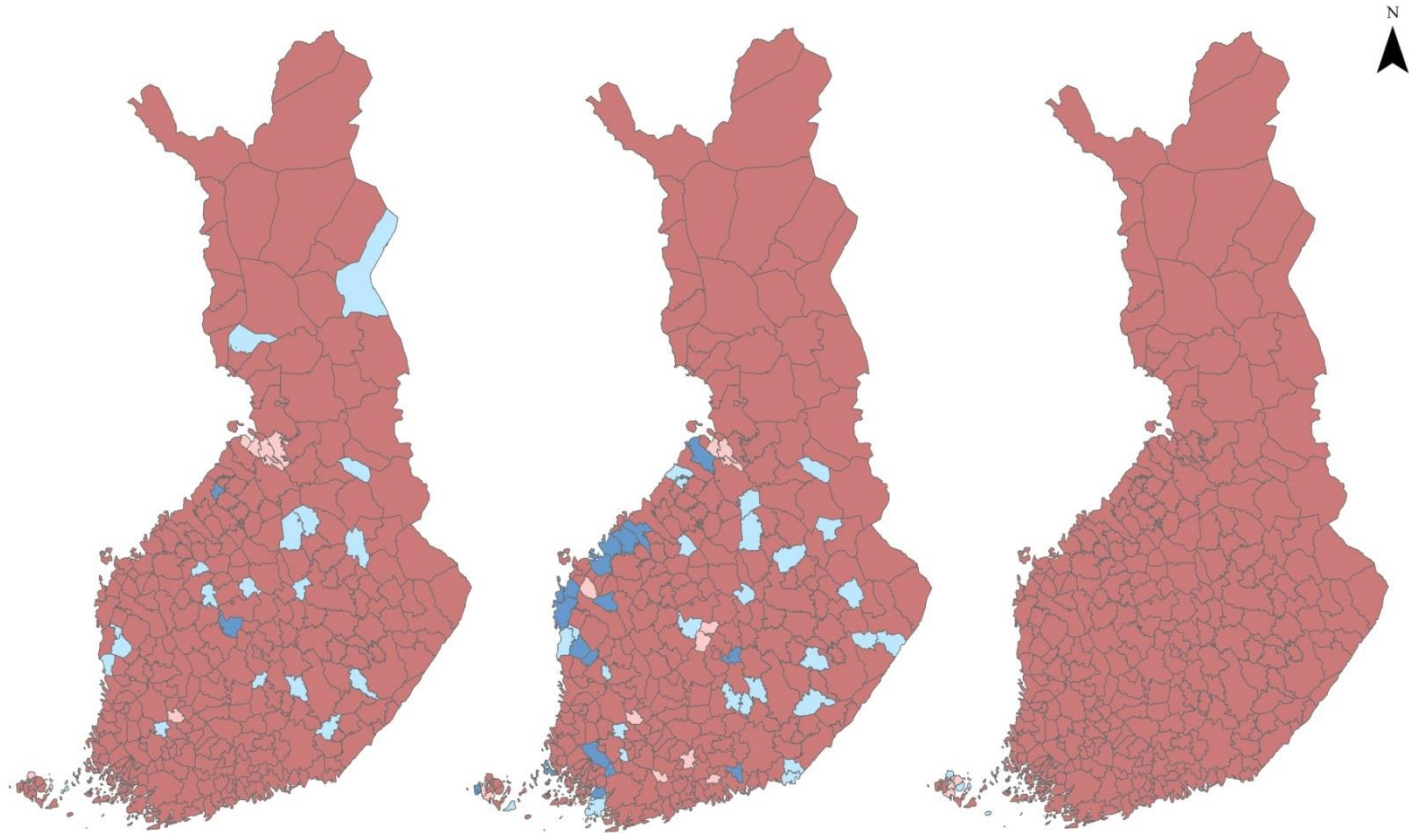

Ikääntyneiden osuuden kehitys kunnissa 2015–2030

- Ikääntyneiden osuus koko väestöstä on suurin pienissä kunnissa ja pienin suurissa kaupungeissa sekä Etelä- ja Länsi-Suomen kunnissa
- Vuonna 2015 suurin ikääntyneiden ikäluokka oli 65–74-vuotiaat, mutta vuoteen 2040 mennessä 75–84-vuotiaiden osuus on kolmesta ikäryhmästä suurin
- Ikääntyneiden osuus väestöstä on ennusteen (2040) mukaan matalin suurissa kaupungeissa ja niiden ympäryskunnissa, kun taas Itä- ja Keski-Suomen kunnissa varsinkin 75–84- ja yli 84-vuotiaiden osuudet nousevat korkeiksi

Ikääntyneiden määrä sekä osuus väestöstä kasvaneet lähes koko maassa

Ikääntyneiden määrän ja osuuden muutokset kunnittain 2000-2015

65-74-vuotiaat

75-84-vuotiaat

Yli 84-vuotiaat

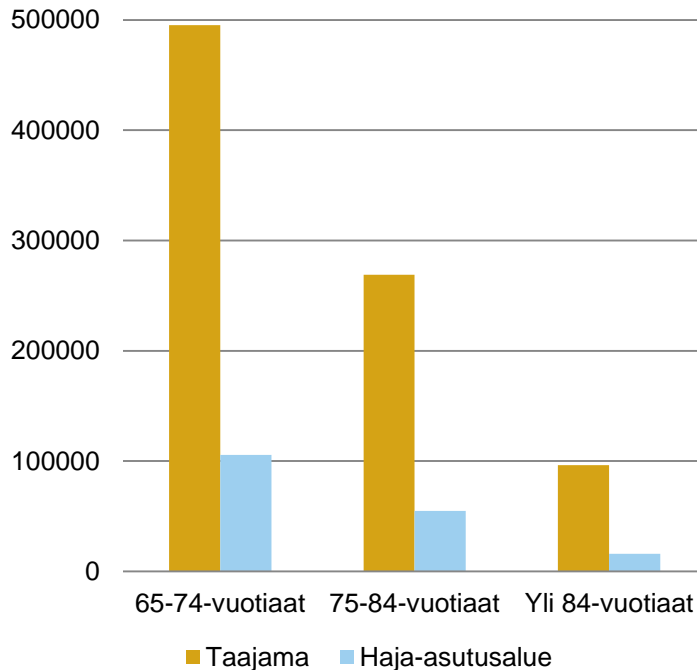
	Osuus pienentynyt, määrä lisääntynyt		Osuus pienentynyt, määrä vähentynyt
	Osuus kasvanut, määrä lisääntynyt		Osuus kasvanut, määrä vähentynyt

Ikääntyneiden määrän ja osuuden kehitys 2000–2015

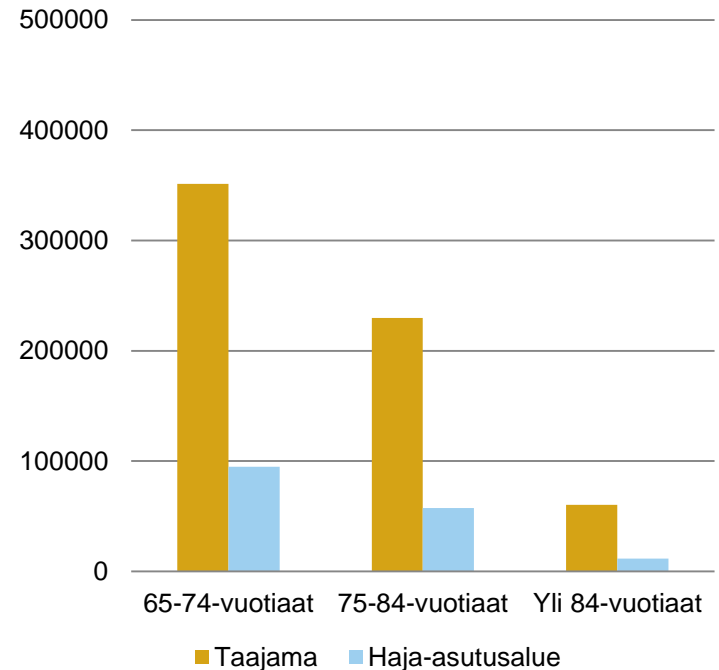
- Määrän ja osuuden muutoksia on tarkasteltu nelikenttänä sen perusteella, onko määrä tai osuus laskenut vai noussut
- 65–74- ja 75–84-vuotiaiden ikäluokassa sekä määrä että osuus väestöstä nousseet suurimmassa osassa kuntia
 - Joissain kunnissa (esim. Hirvensalmi, Kiuruvesi) osuus on kasvanut, mutta määrä vähentynyt, eli kunnan koko väestömäärä on laskenut ikääntyneitä voimakkaammin
 - 75–84-vuotiaiden osuus on pienentynyt ja määrä vähentynyt varsinkin Pohjanmaalla, mitä selittää esimerkiksi suuri alle 15-vuotiaiden osuus
- Yli 84-vuotiaiden määrä ja osuus väestöstä ovat kasvaneet koko maassa joitain Ahvenanmaan kuntia lukuun ottamatta

Ikääntyneiden määrän kasvu sijoittunut pääasiassa taajamiin

Taajamissa ja haja-asutusalueella asuvien ikääntyneiden määrä (2014)

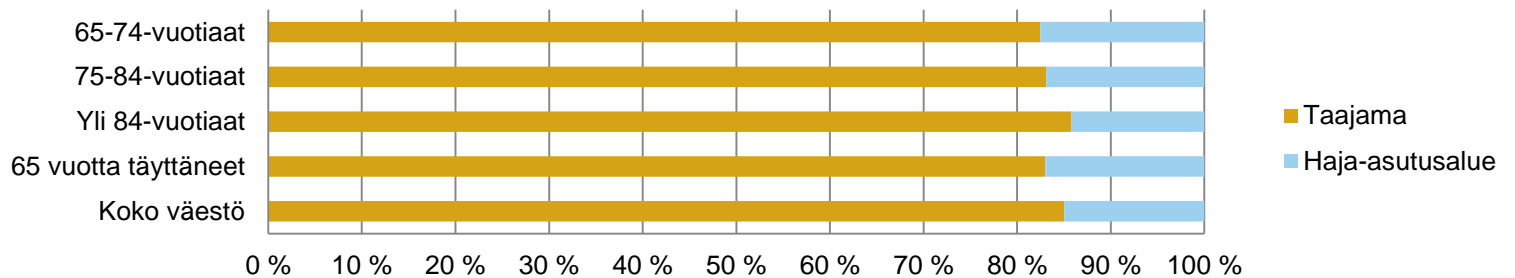

Taajamissa ja haja-asutusalueella asuvien ikääntyneiden määrä (2004)

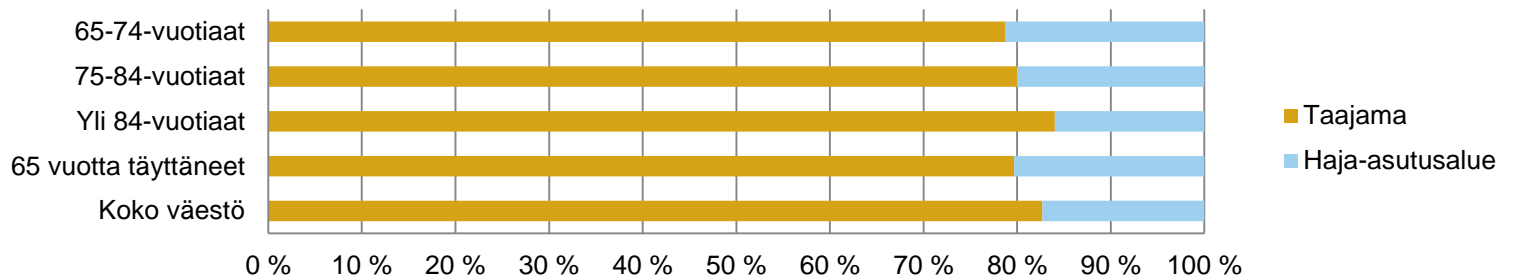

Taajamassa asuvien osuus ikääntyneistä kasvanut

Ikääntyneiden sijoittuminen taajamaan ja haja-asutusalueelle (2014)

Ikääntyneiden sijoittuminen taajamaan ja haja-asutusalueelle (2004)

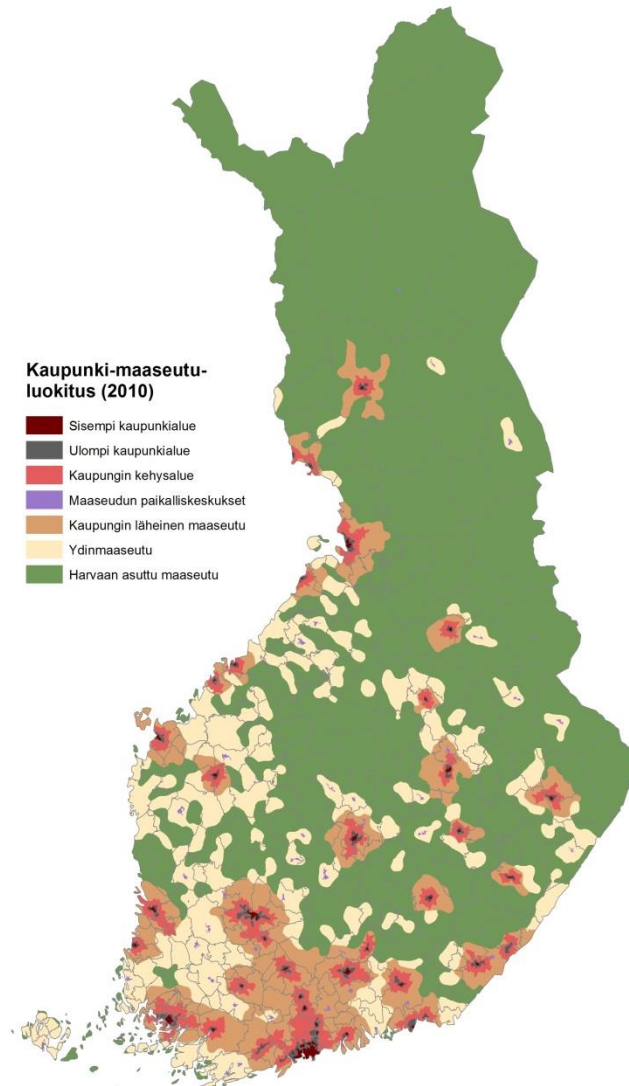
Ikääntyneet taajamissa ja haja-asutusalueella

- 83 prosenttia ikääntyneistä asui taajamissa vuonna 2014 (vrt. koko väestö 85 prosenttia)
- Ikääntyneiden määrän kasvu on sijoittunut pääosin taajamiin vuosina 2004–2014
 - Taajamissa 65–74-vuotiaiden määrä on noussut 144 000, 75–84-vuotiaiden 39 000 ja yli 84-vuotiaiden 36 000 asukkaalla
- Haja-asutusalueella asuvien 65–74-vuotiaiden määrä on noussut 10 800 ja yli 84-vuotiaiden määrä 4 470 asukkaalla. 75–84-vuotiaiden määrä puolestaan on laskenut vajaalla 3000 asukkaalla.
- Taajamassa asuvien osuus ikäryhmästä on noussut hieman jokaisessa ikääntyneiden ikäluokassa

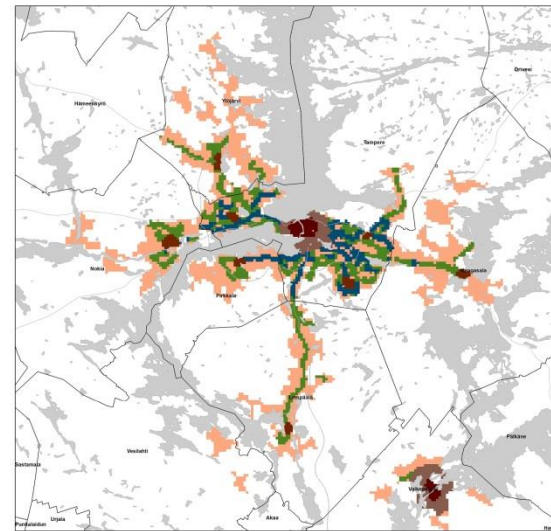
Alueluokitusten kuvaus

- Ikääntyneiden sijaintia ja nykytilaa on tarkastelu paikkatietopohjaisten alueluokitusten avulla
- Koko maan kattavassa [kaupunki-maaseutu-luokituksessa](#) (2010) Suomi on jaettu seitsemään luokkaan, joista kolme on kaupunkimaisia ja neljä maaseutumaisia
- [Yhdyskuntarakenteen vyöhykkeitä](#) (2015) on kuusi, ja ne kattavat ainoastaan kaupunkiseutujen taajama-alueet (Helsingin toiminnallisella alueella myös muut taajamat)
 - Kuvaavat asukkaiden mahdollisuuksia käyttää eri liikkumismuotoja
 - Ikääntyneistä 62 % asuu yhdyskuntarakenteen vyöhykkeiden alueella

Kaupunki-maaseutu -luokitus ja yhdyskuntarakenteen vyöhykkeet

- Esimerkki vuoden 2010 yhdyskuntarakenteen vyöhykkeistä

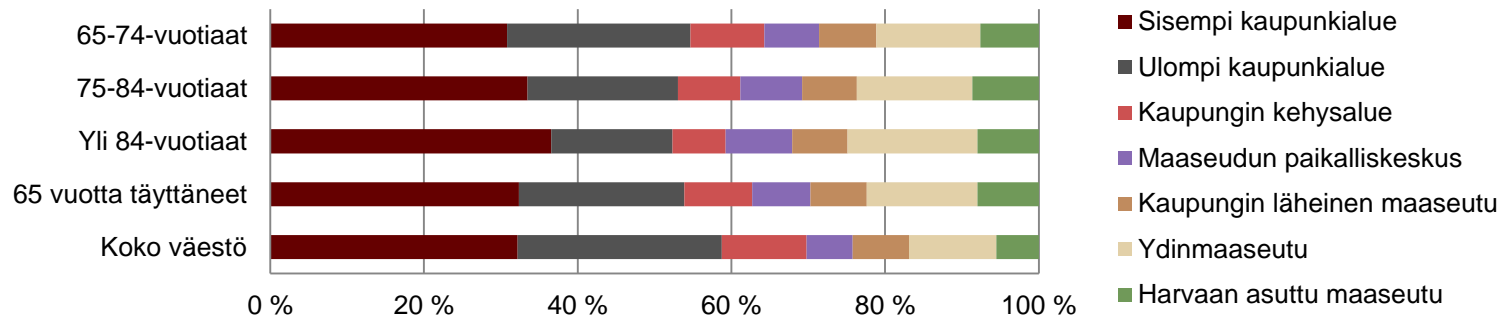
Yhdyskuntarakenteen vyöhykkeet (2010)

- Keskustan jalankulkuvyöhyke
- Alakeskuksen jalankulkuvyöhyke
- Keskustan reunavyöhyke
- Intensivinen joukkoliikennevyöhyke
- Joukkoliikennevyöhyke
- Autovyöhyke

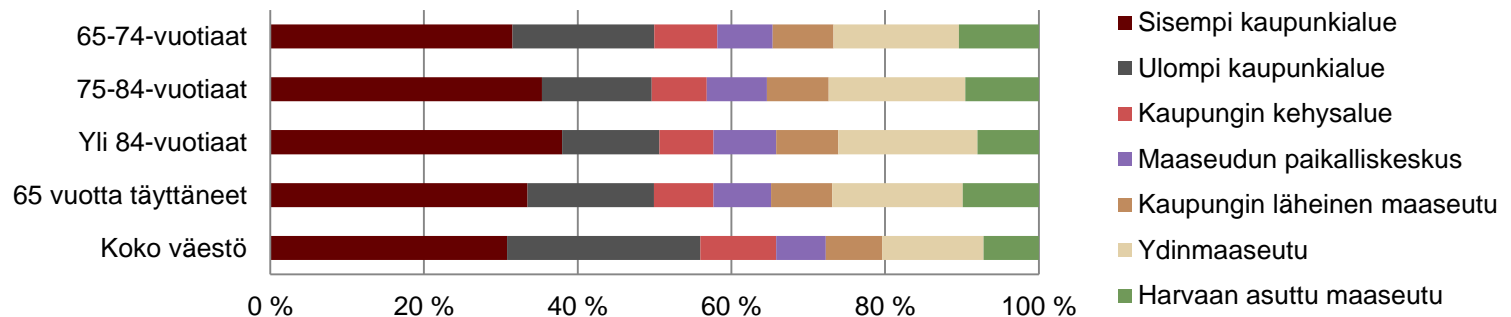
Suomen ympäristökeskus 2016
Tieverkko: Liikennevirasto 2015
Kuntaraja: Karttakeskus
Vesialueet: Maanmittauslaitos, SYKE

Ikääntyneet keskittyneet aiempaa enemmän kaupunkimaisille alueille

Ikääntyneiden sijoittuminen kaupunki-maaseutu-luokituksen mukaan (2014)

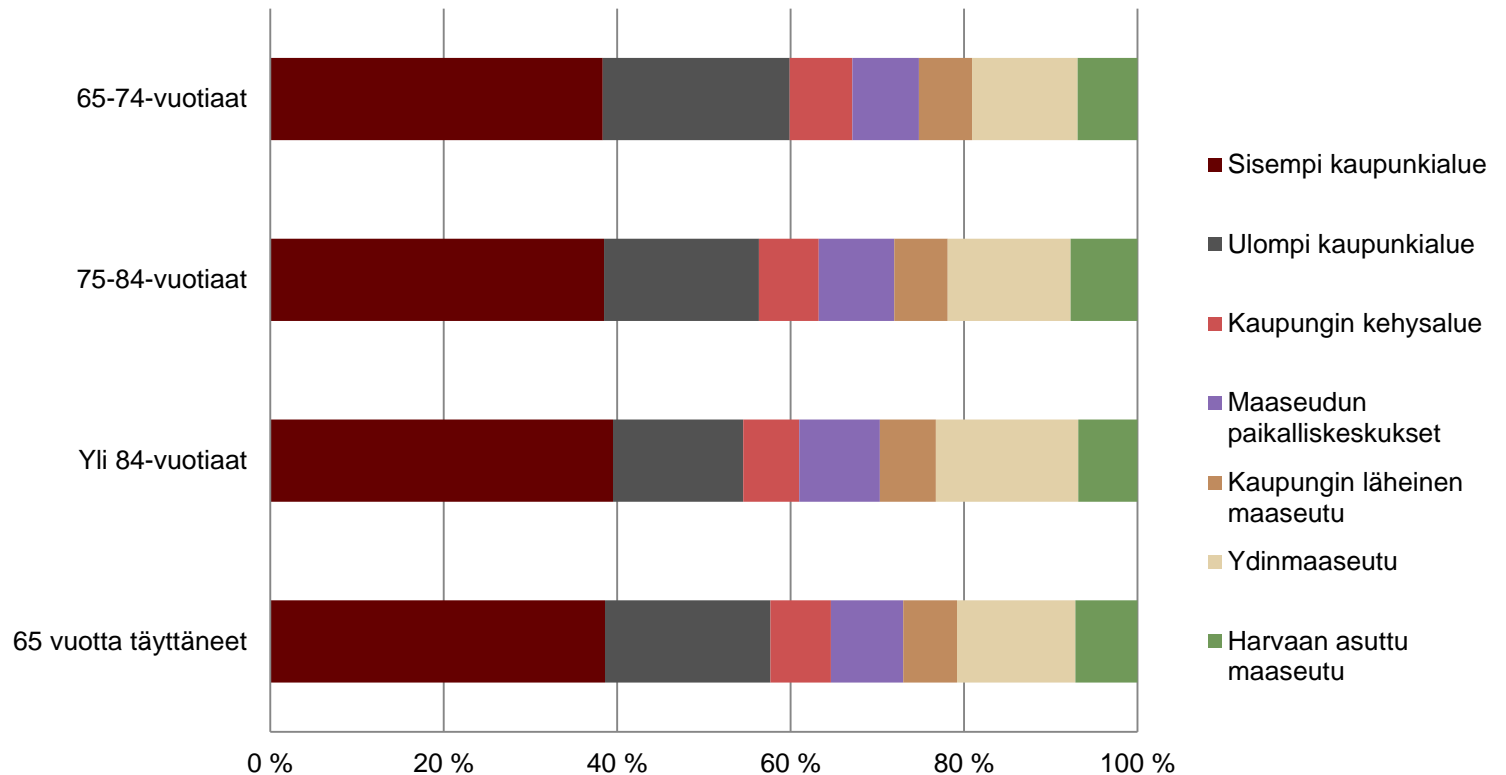

Ikääntyneiden sijoittuminen kaupunki-maaseutu-luokituksen mukaan (2000)

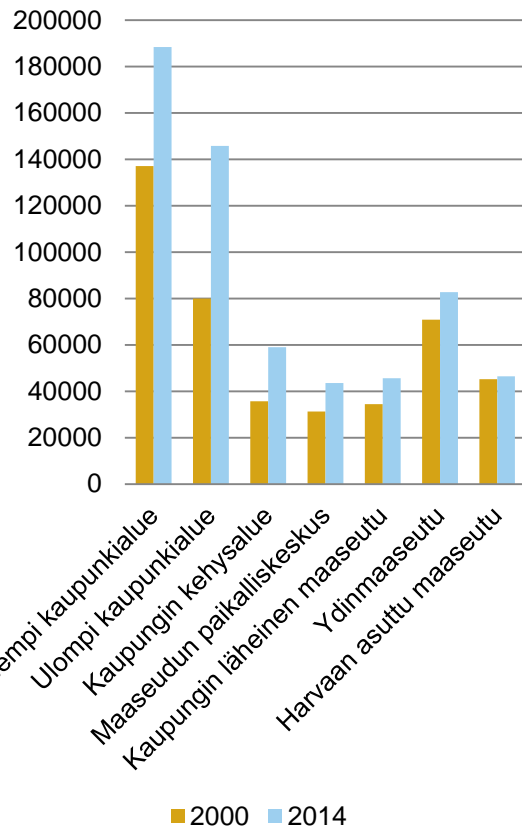
Yksin asuvat sijoittuvat hieman muita ikääntyneitä useammin kaupunkiin

Yksin asuvat ikääntyneet kaupunki-maaseutu- vyöhykkeillä (2014)

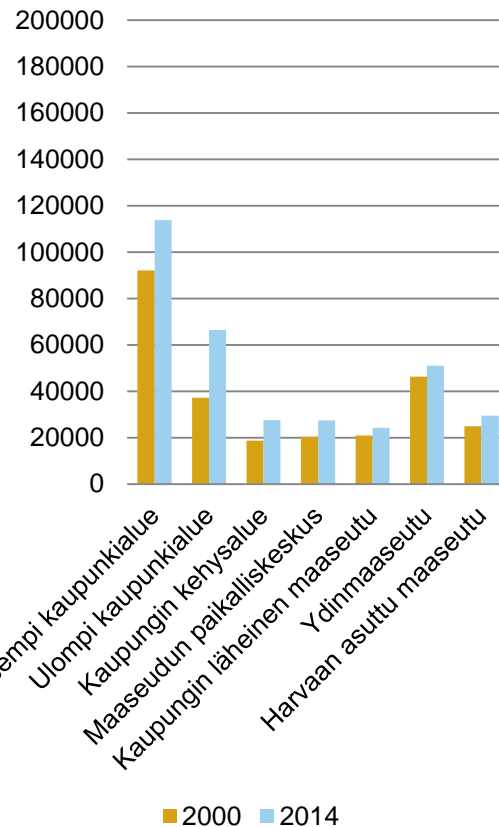

Ikääntyneiden määrä kasvanut sekä kaupungissa että maaseudulla

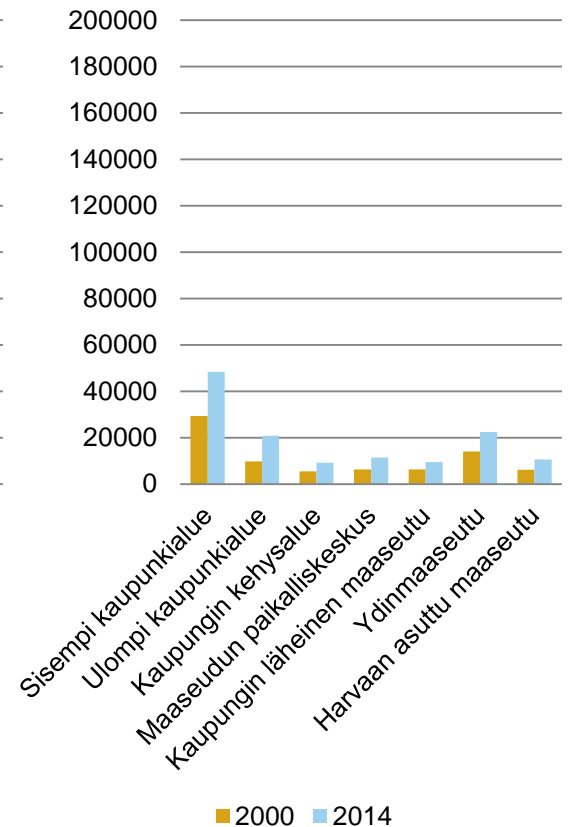
65–74-vuotiaiden määrä kaupunki-maaseutu-luokissa

75–84-vuotiaiden määrä kaupunki-maaseutu-luokissa

Yli 84-vuotiaiden määrä kaupunki-maaseutu-luokissa

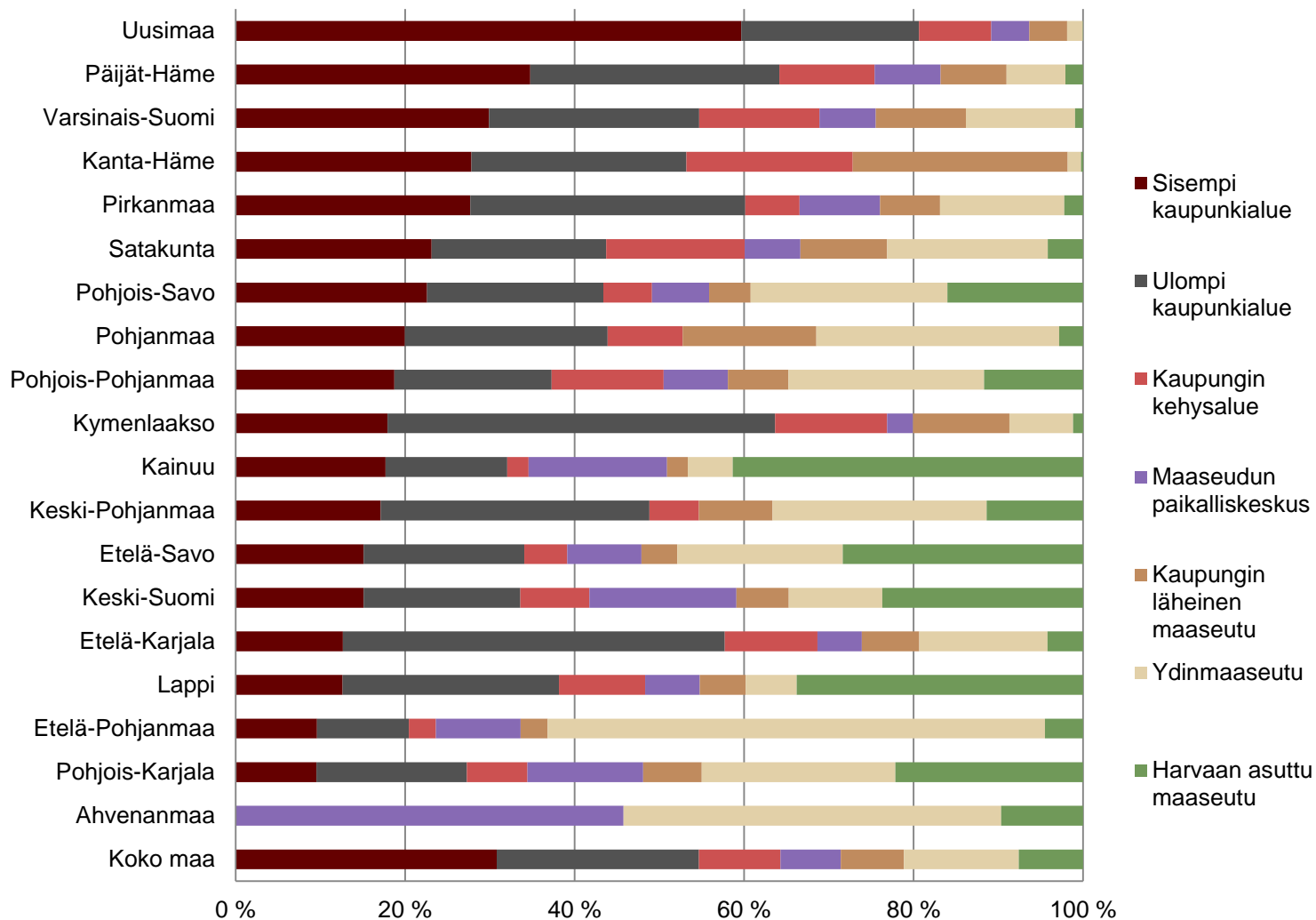

Lähde: Tilastokeskus, SYKE 2010

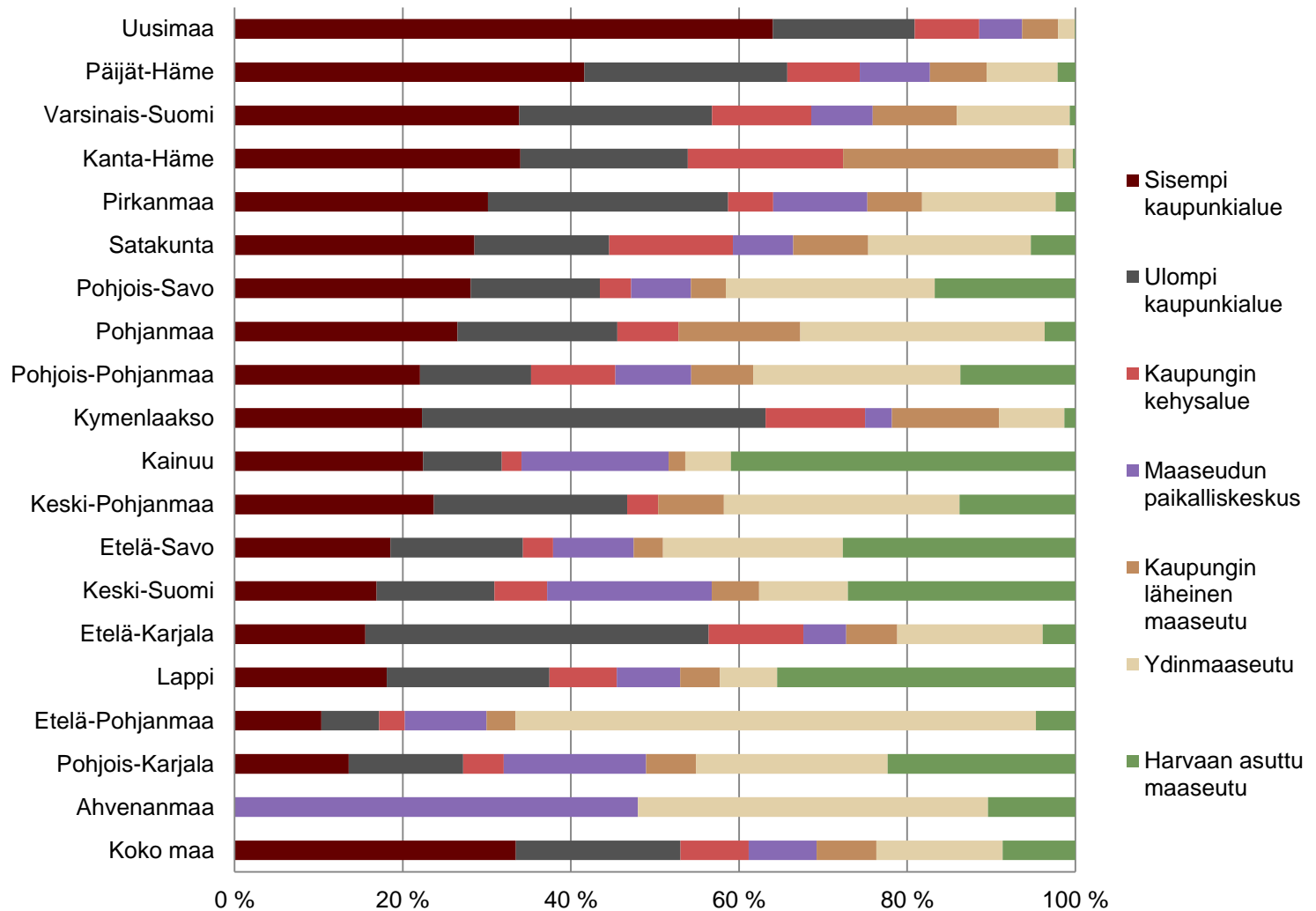
Ikääntyneiden määrä ja osuus kaupunki- maaseutu -luokittain

- Kaupunkimaisilla alueilla asuvien ikääntyneiden osuus on kasvanut 2000–2014
- Maaseutuluokkien alueella asuminen on 65 vuotta täyttäneillä muuta väestöä yleisempää, ja se on yleisintä yli 84-vuotiailla
- Yksin asuvat ikääntyneet sijoittuvat muita useammin kaupunkimaisille alueille
- Ikääntyneiden määrä on kasvanut kaupungeissa ja maaseudulla sekä kaikissa kolmessa ikäryhmässä

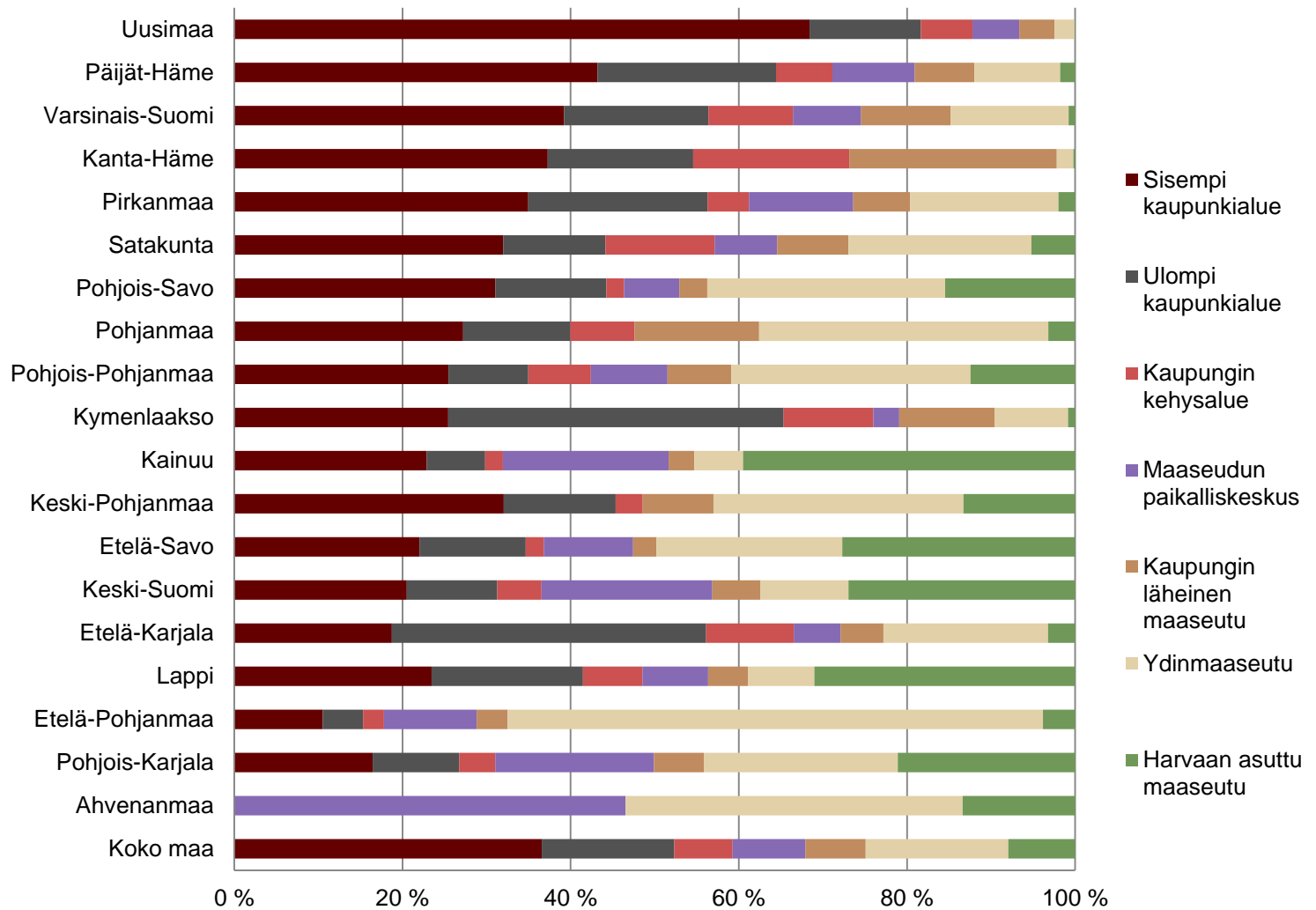
65–74-vuotiaiden sijoittuminen kaupunki- maaseutuluokituksen mukaan maakunnittain (2014)

75–84-vuotiaiden sijoittuminen kaupunki- maaseutuluokituksen mukaan maakunnittain (2014)

Yli 84-vuotiaiden sijoittuminen kaupunki- maaseutuluokituksen mukaan maakunnittain (2014)

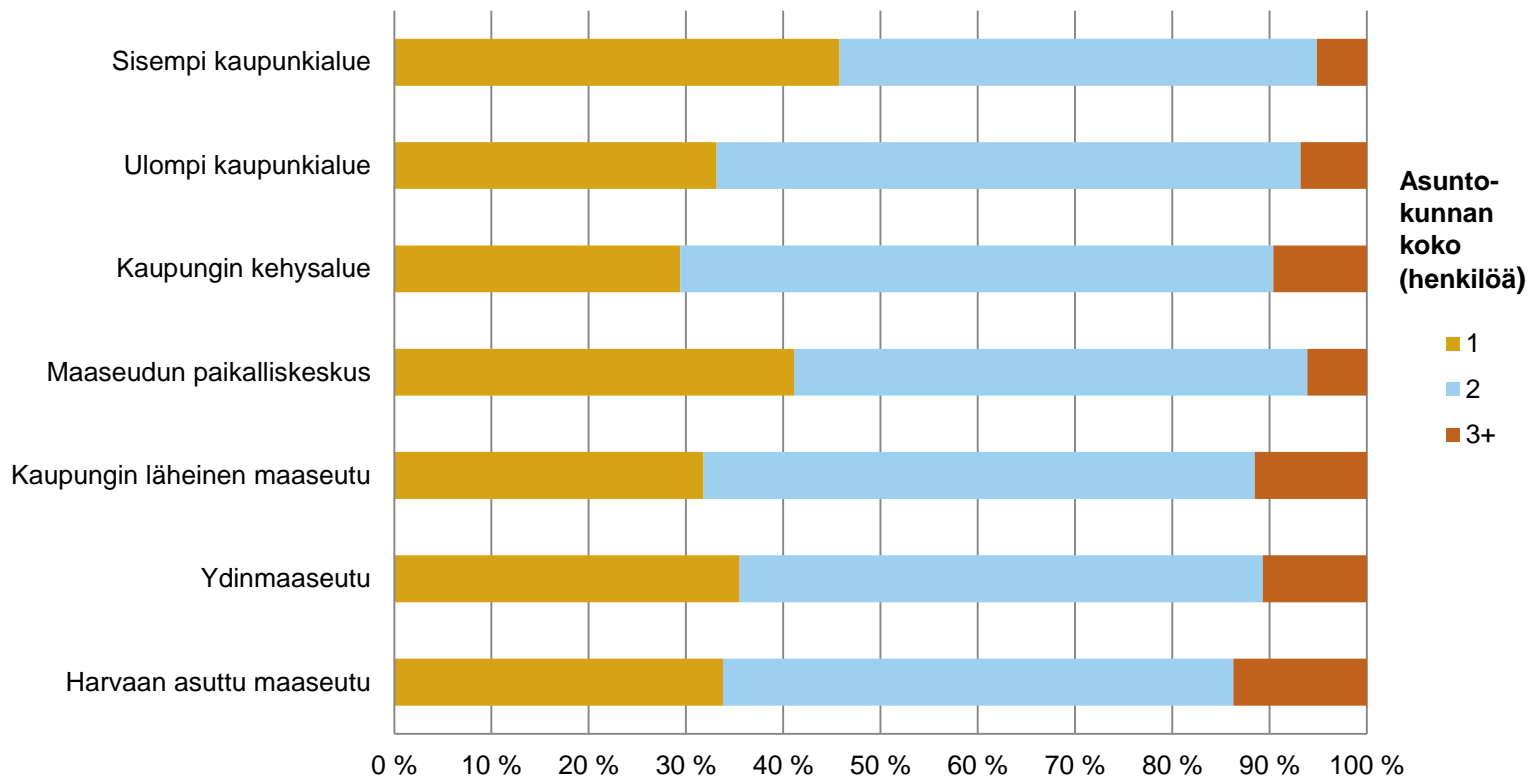

Ikääntyneet maakunnissa kaupunki- maaseutu -luokittain

- Sisemmällä tai ulommalla kaupunkialueella asuvien osuus on korkea väestömäärältään suurissa maakunnissa, mutta erityisesti Uudellamaalla, Päijät-Hämeessä ja Kymenlaaksossa
- Sisemmällä kaupunkialueella asuminen yleistyy iän noustessa, kun taas ulommalla kaupunkialueella asuvien osuus laskee
- Toisaalta myös maaseutuvyöhykkeillä asuvien osuus on suurin yli 84-vuotiaiden ikäluokassa, ja erityisesti Kainuussa ja Lapissa moni ikääntynyt asuu harvaan asutulla maaseudulla

Yksin asuminen yleisintä kaupunkikeskustoissa ja maaseudun paikalliskeskuksissa

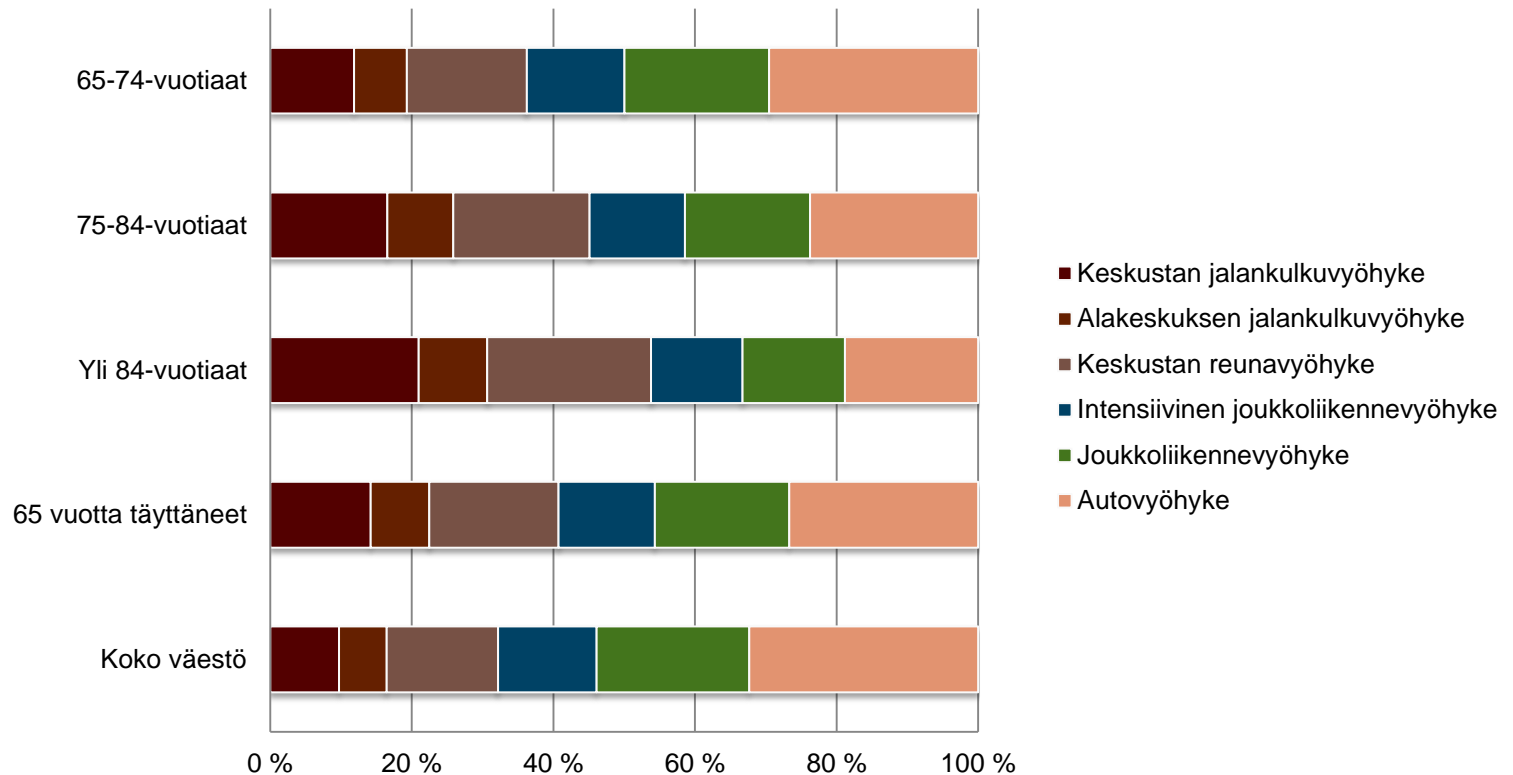
65 vuotta täyttäneet asutokunnan koon mukaan kaupunki-maaseutu -luokissa (2014)

Lähde: VTJ/VRK 2015, SYKE 2010

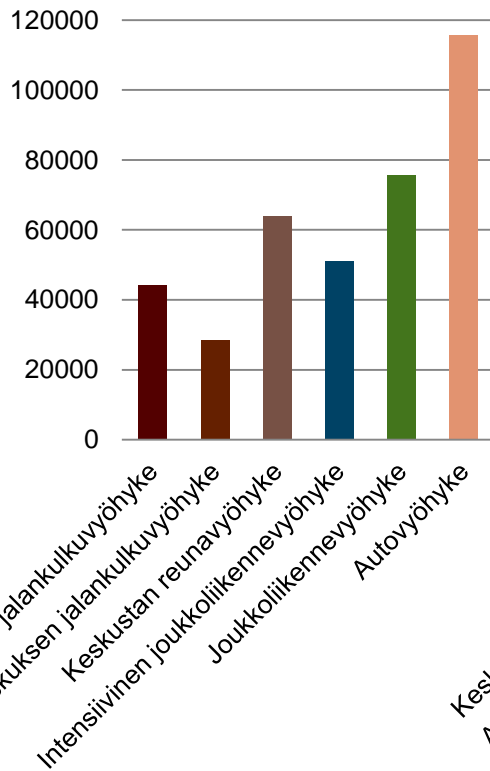
län karttuessa hakeudutaan lähemmäs keskustaa

Kaupunkiseutujen ikääntyneiden sijoittuminen yhdyskuntarakenteen vyöhykkeille (2014)

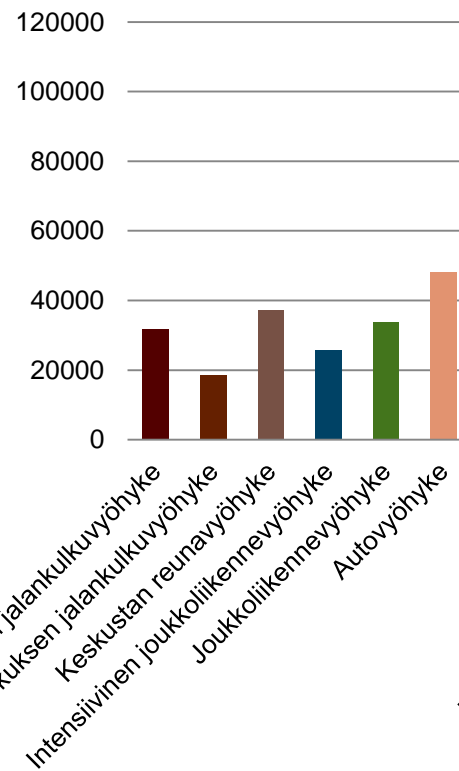

Autovyöhykkeellä asuminen vähentyy iän myötä

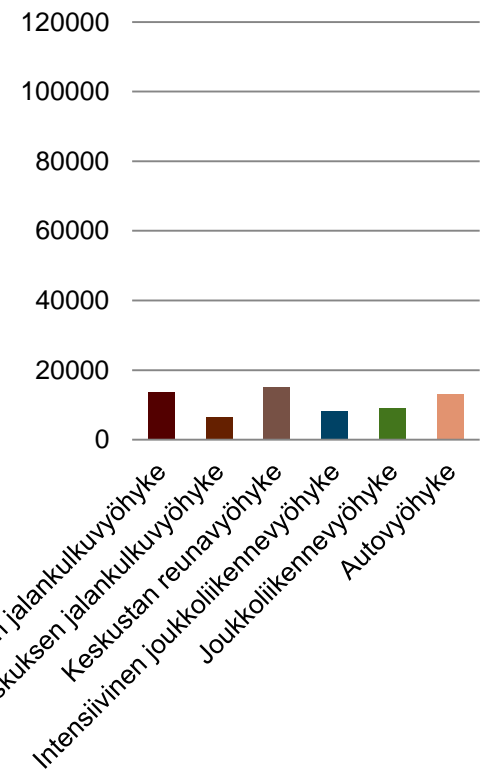
65–74-vuotiaiden määrä yhdyskuntarakenteen vyöhykkeillä (2014)

75–84-vuotiaiden määrä yhdyskuntarakenteen vyöhykkeillä (2014)

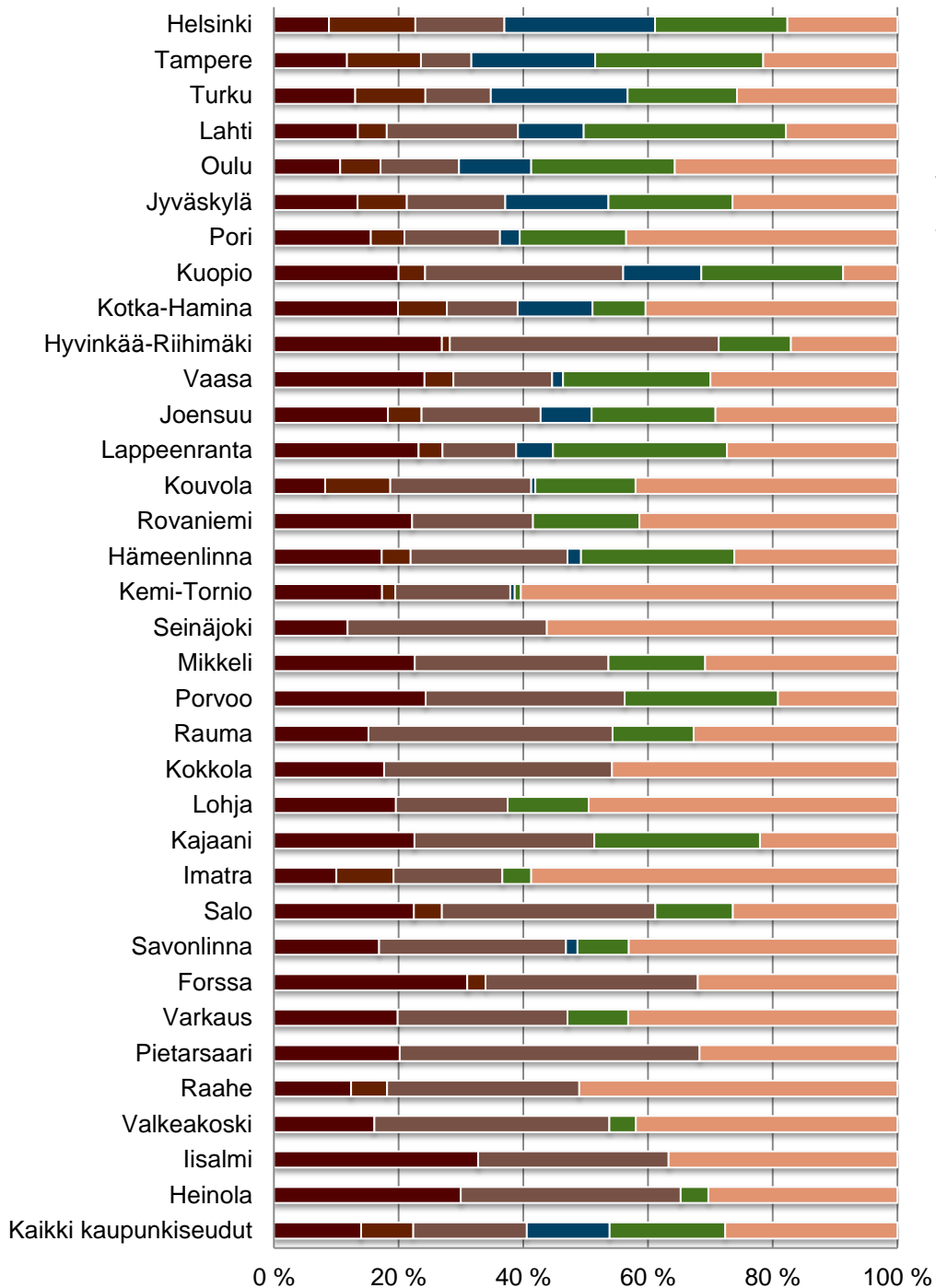

Yli 84-vuotiaiden määrä yhdyskuntarakenteen vyöhykkeillä (2014)

Kaupunkiseutujen ikääntyneet yhdyskuntarakenteen vyöhykkeillä

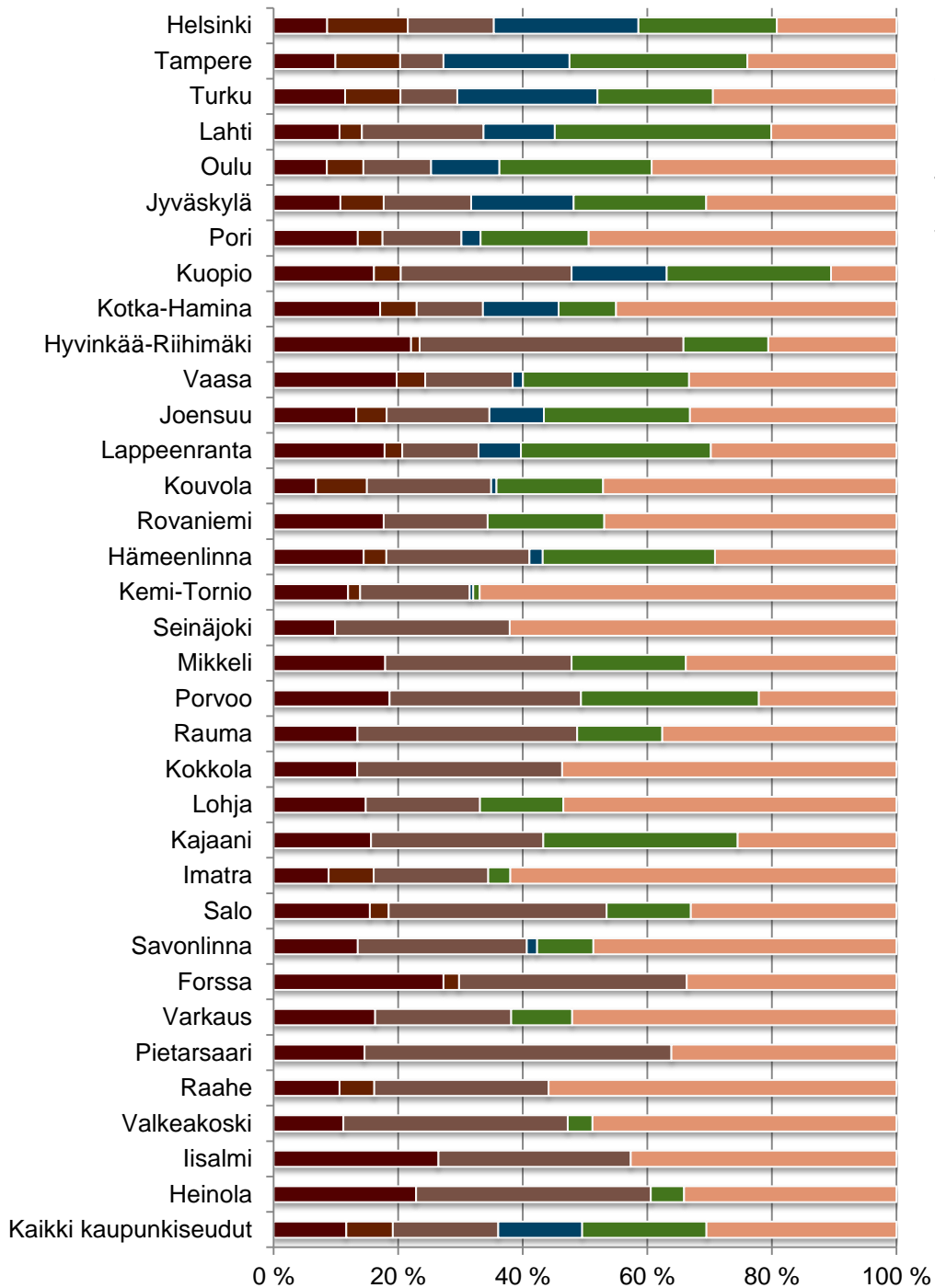
- 65–74- ja 75–84-vuotiaita eniten autovyöhykkeellä, yli 84-vuotiaita keskustan reunavyöhykkeellä
- Kaikista kaupunkiseututaajamissa asuvista ikääntyneistä 41 % asuu jalankulkuvyöhykkeillä tai keskustan reunavyöhykkeellä, 33 % joukkoliikenteen vyöhykkeillä ja 26 % autovyöhykkeellä
- Keskustavyöhykkeillä asuminen yleistyy ja autovyöhykkeillä asuminen vähentyy iän noustessa
- Intensiivisellä joukkoliikennevyöhykkeellä asuvien osuus tasainen eri ikäluokissa, joukkoliikennevyöhykkeellä asuminen yleisintä 65–74-vuotiailla

65 vuotta täyttäneiden sijoittuminen yhdyskuntarakenteen vyöhykkeille kaupunkiseuduittain (2014)

- Keskustan jalankulkuvyöhyke
- Alakeskuksen jalankulkuvyöhyke
- Keskustan reunavyöhyke
- Intensiivinen joukkoliikennevyöhyke
- Joukkoliikennevyöhyke
- Autovyöhyke

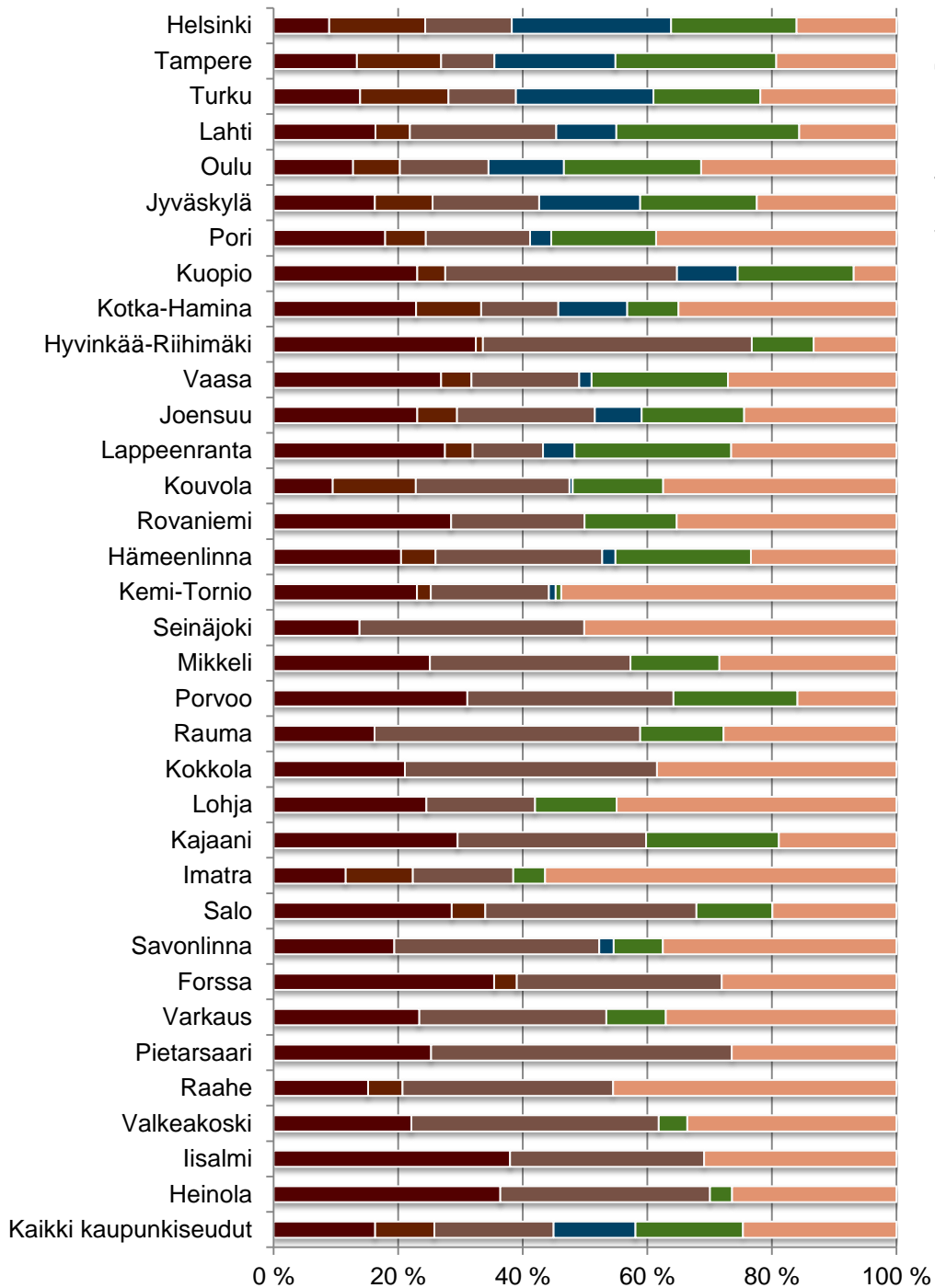
Lähde: VTJ/VRK 2015, SYKE 2015

65–74-vuotiaiden sijoittuminen yhdyskuntarakenteen vyöhykkeille kaupunkiseuduittain (2014)

- Keskustan jalankulkuvyöhyke
- Alakeskuksen jalankulkuvyöhyke
- Keskustan reunavyöhyke
- Intensiivinen joukkoliikennevyöhyke
- Joukkoliikennevyöhyke
- Autovyöhyke

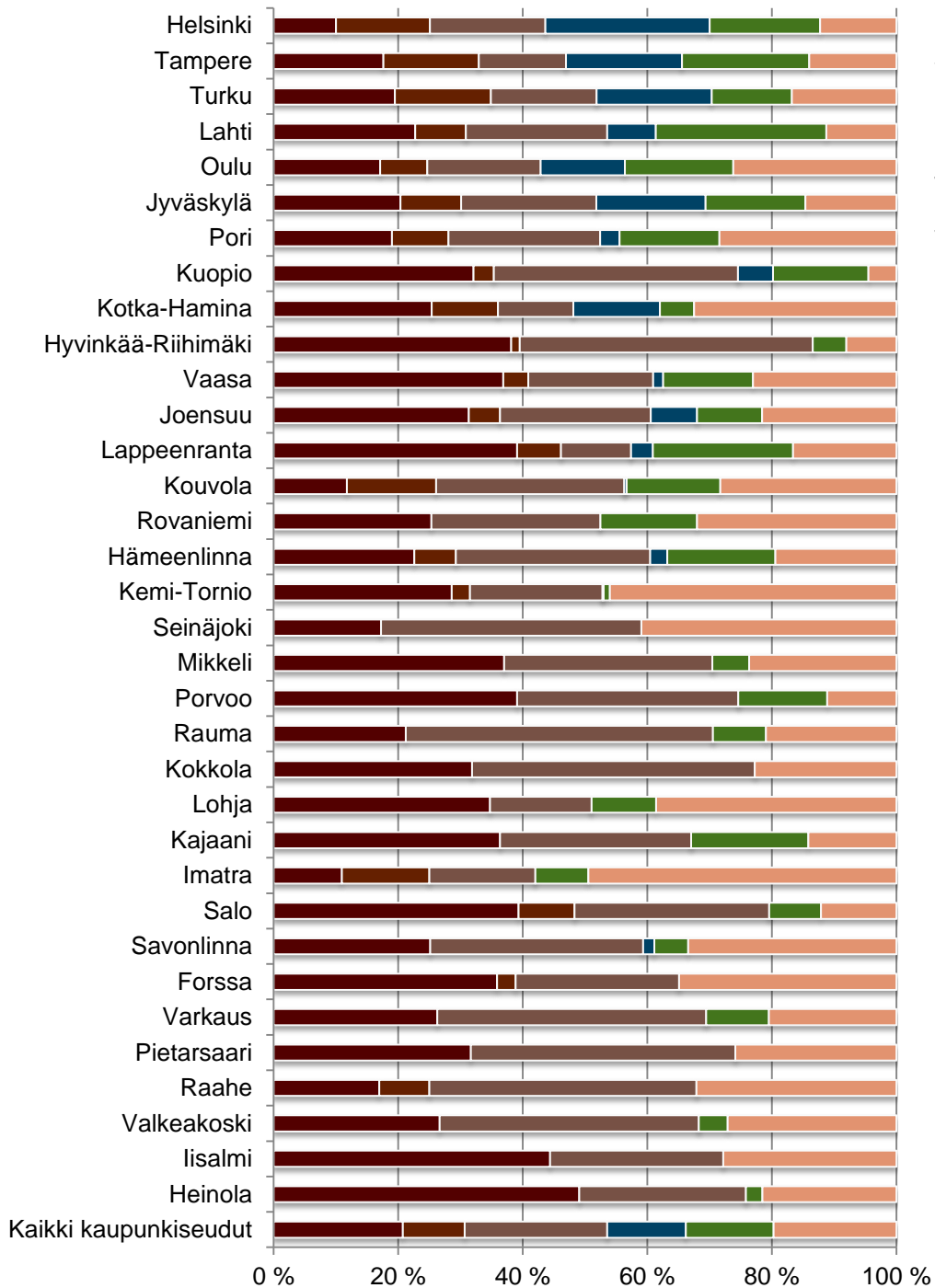
Lähde: VTJ/VRK 2015, SYKE 2015

75–84-vuotiaiden sijoittuminen yhdyskuntarakenteen vyöhykkeille kaupunkiseuduittain (2014)

- Keskustan jalankulkuvyöhyke
- Alakeskuksen jalankulkuvyöhyke
- Keskustan reunavyöhyke
- Intensiivinen joukkoliikennevyöhyke
- Joukkoliikennevyöhyke
- Autovyöhyke

Lähde: VTJ/VRK 2015, SYKE 2015

Yli 84-vuotiaiden sijoittuminen yhdyskuntarakenteen vyöhykkeille kaupunkiseuduittain (2014)

- Keskustan jalankulkuvyöhyke
- Alakeskuksen jalankulkuvyöhyke
- Keskustan reunavyöhyke
- Intensiivinen joukkoliikennevyöhyke
- Joukkoliikennevyöhyke
- Autovyöhyke

Lähde: VTJ/VRK 2015, SYKE 2015

Yhdyskuntarakenteen vyöhykkeet kaupunkiseuduilla

- Pienemmillä kaupunkiseuduilla asutaan suuria useammin jalankulkuvyöhykkeillä ja keskustan reunavyöhykkeellä, mutta myös autovyöhykkeellä
- Suurilla kaupunkiseuduilla ikääntyneiden osuus on korkea joukkoliikenteen vyöhykkeillä
- Imatran, Kemi-Tornion ja Seinäjoen kaupunkiseuduilla yli puolet 65 vuotta täyttäneistä asuu autovyöhykkeellä – osuus on pienin Kuopion, Helsingin, Hyvinkää-Riihimäen ja Lahden kaupunkiseuduilla

Ikääntyneiden asuinolot

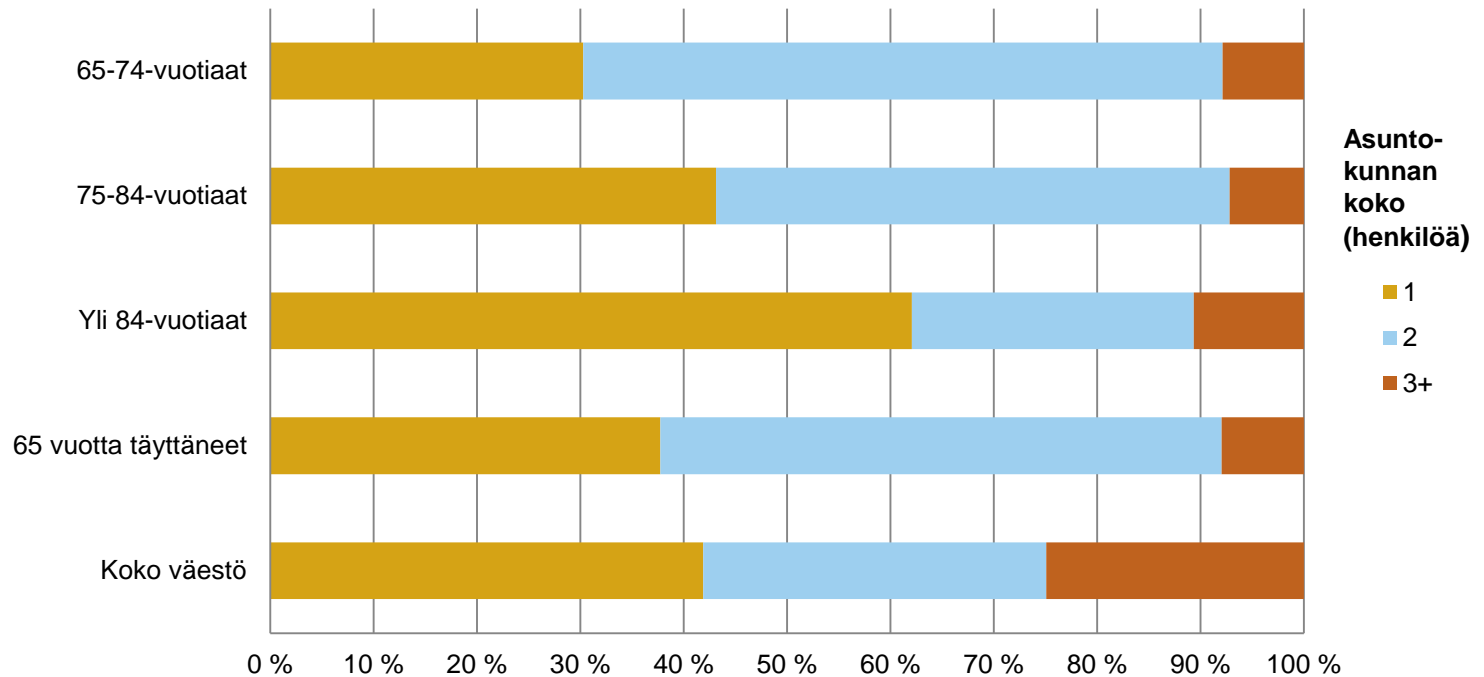
- Yksin asuvat
- Rakennuksen käyttötarkoitus
- Rakennuksen hissittömyys
- Asuinrakennuksen valmistumisvuosi
- Asunnon hallintaperuste
- Asunnon koko

Kuva: Janne Ulvinen / Ympäristöhallinnon kuvapankki

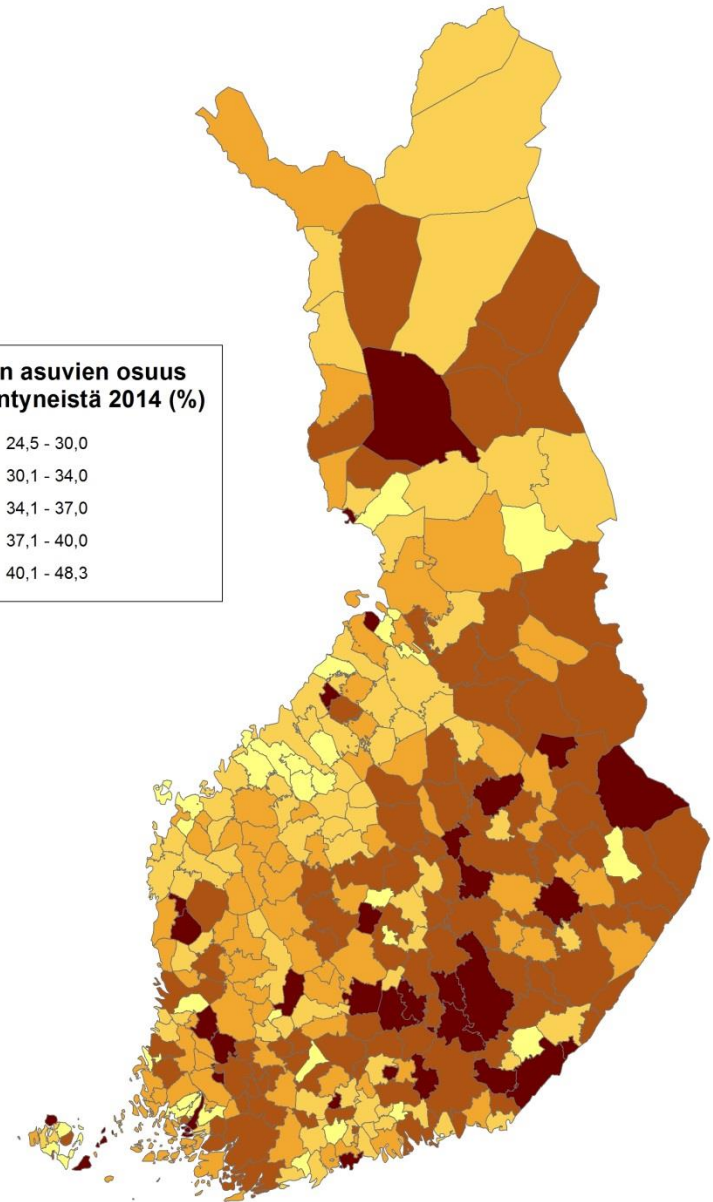
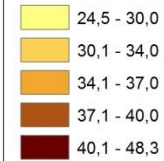
Yksin asuvien osuus kasvaa iän myötä

Ikääntyneet asuntokunnan koon mukaan ikäluokittain (2014)

Yksin asuvien osuus korkein Itä- ja Pohjois-Suomen kunnissa

Yksin asuvien osuus ikääntyneistä 2014 (%)

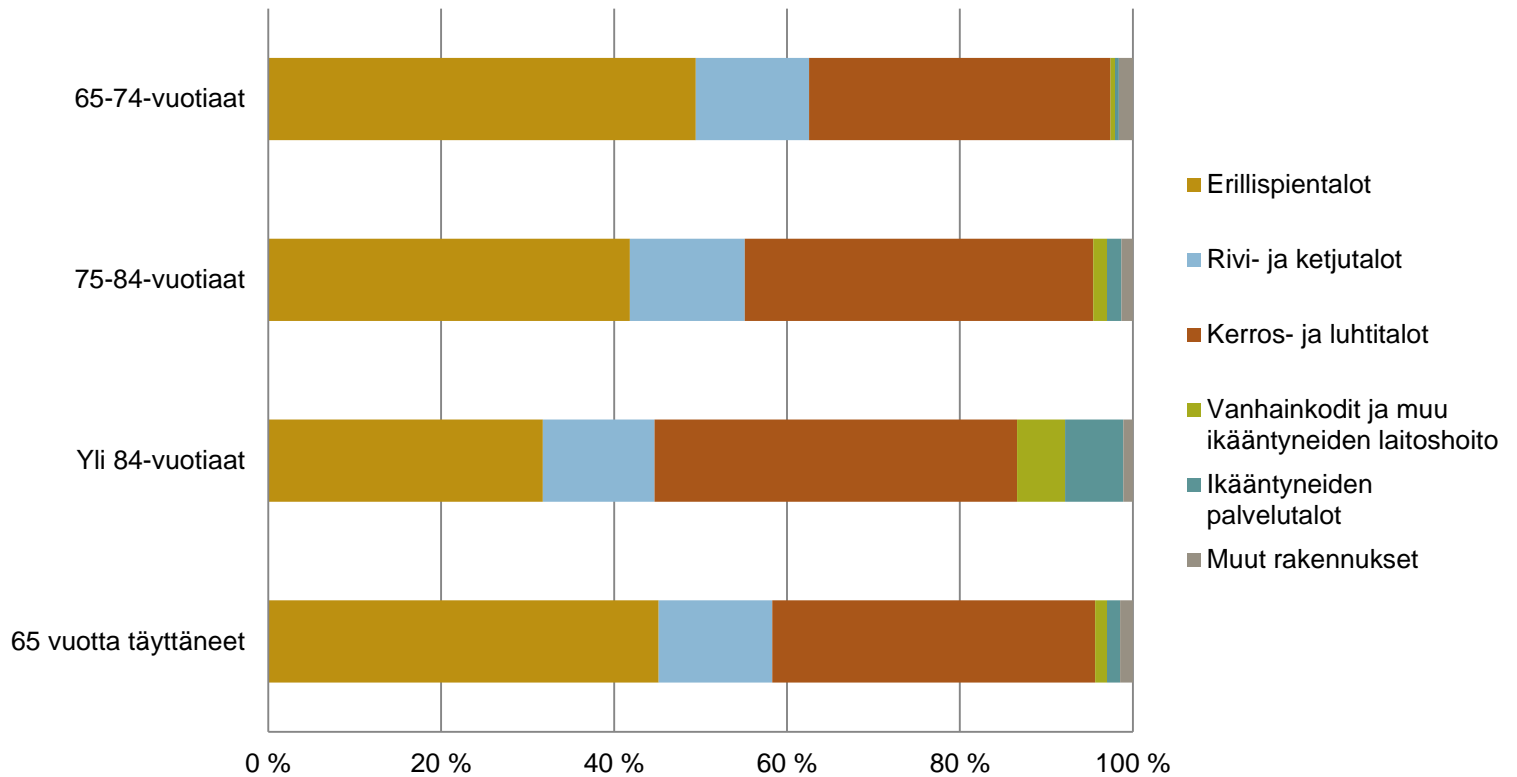

Yksin asuvat ikääntyneet

- 38 % ikääntyneistä asuu yksin
- Yksin asuminen lisääntyy ikääntymisen myötä: 65–74-vuotiaista yksin asuu 30 %, mutta yli 84-vuotiaista jo 62 %
- Yli kahden hengen asuntokuntien osuus on suurin yli 84-vuotiaiden ikäluokassa, mikä selittyy esimerkiksi palveluasumisella
- Yksin asuvien osuus on korkea monissa Itä- ja Pohjois-Suomen pienissä kunnissa, mutta myös joissakin suurissa kaupungeissa (esim. Helsinki, Lahti, Lappeenranta)
- Pohjois-, Etelä- ja Keski-Pohjanmaan sekä Pohjanmaan maakunnissa selkeästi matalampi yksin asuvien osuus

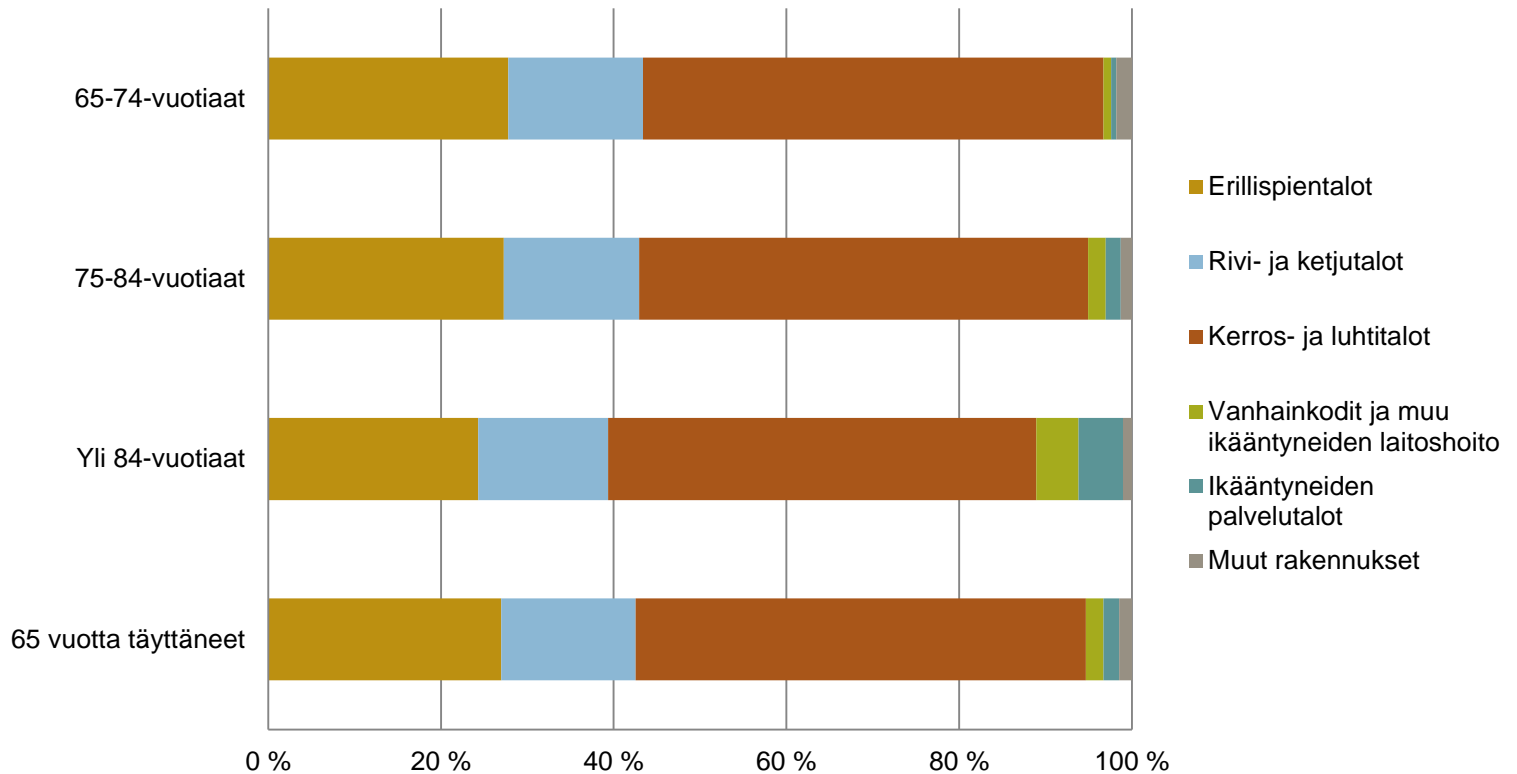
Pientaloasuminen yleistä ikääntyneilläkin

Ikääntyneet rakennuksen käyttötarkoituksen mukaan (2014)

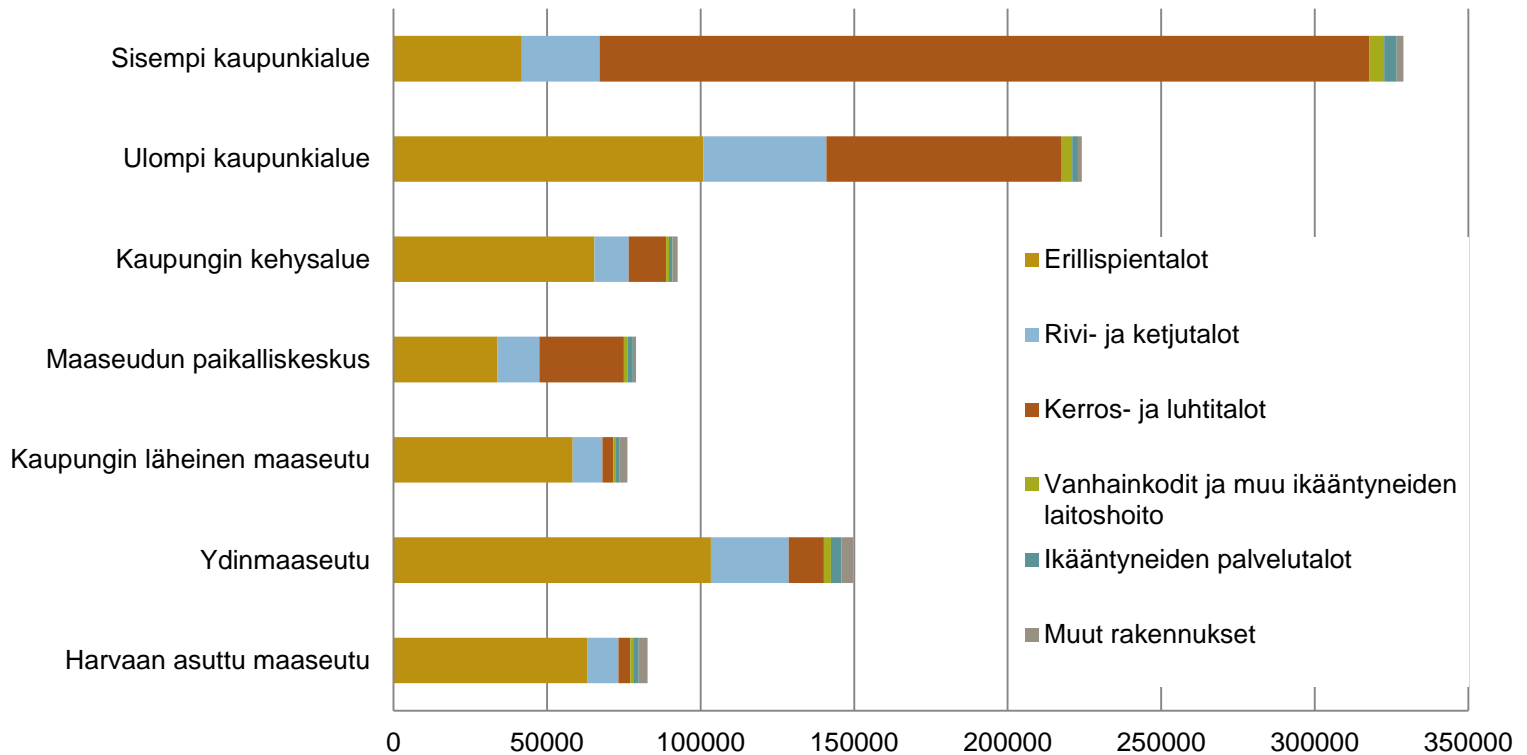
Yksin asuvat ikääntyneet suosivat kerrostaloasumista

Yksin asuvat ikääntyneet rakennuksen käyttötarkoituksen mukaan (2014)

Kaupungeissa eniten ikääntyneitä on sisemmän kaupunkialueen kerrostaloissa, maaseudulla ydinmaaseudun omakotitaloissa

65 vuotta täyttäneet rakennuksen käyttötarkoituksen mukaan kaupunki-maaseutu -luokissa (2014)

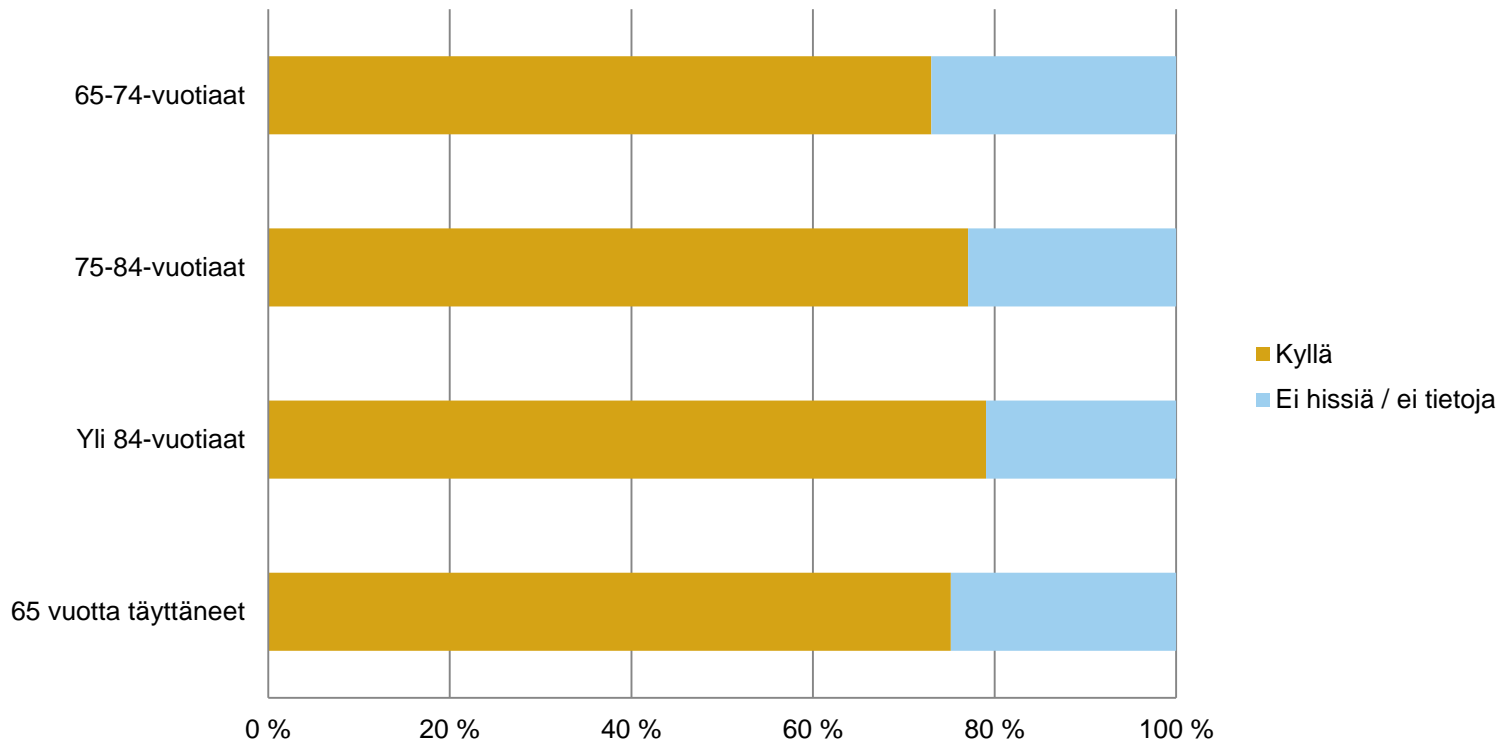

Asuntotyypit

- 46 % kaikista ikääntyneistä ja 27 % yksin asuvista ikääntyneistä asuu erillispientaloissa
- Kerros- ja luhtitaloissa sekä rivi- ja ketjutaloissa asuminen on lähes yhtä yleistä kaikissa ikäluokissa
- Vanhainkotiasuminen ja ikääntyneiden palveluasuminen yleistyvät selvästi yli 84-vuotiaalla
- Kerrostaloasuminen on yleistä sisemmällä ja ulommalla kaupunkialueella sekä maaseudun paikalliskeskuksissa
- Muilla maaseutuvyöhykkeillä ja kaupungin kehysalueella asutaan pientalovaltaisesti

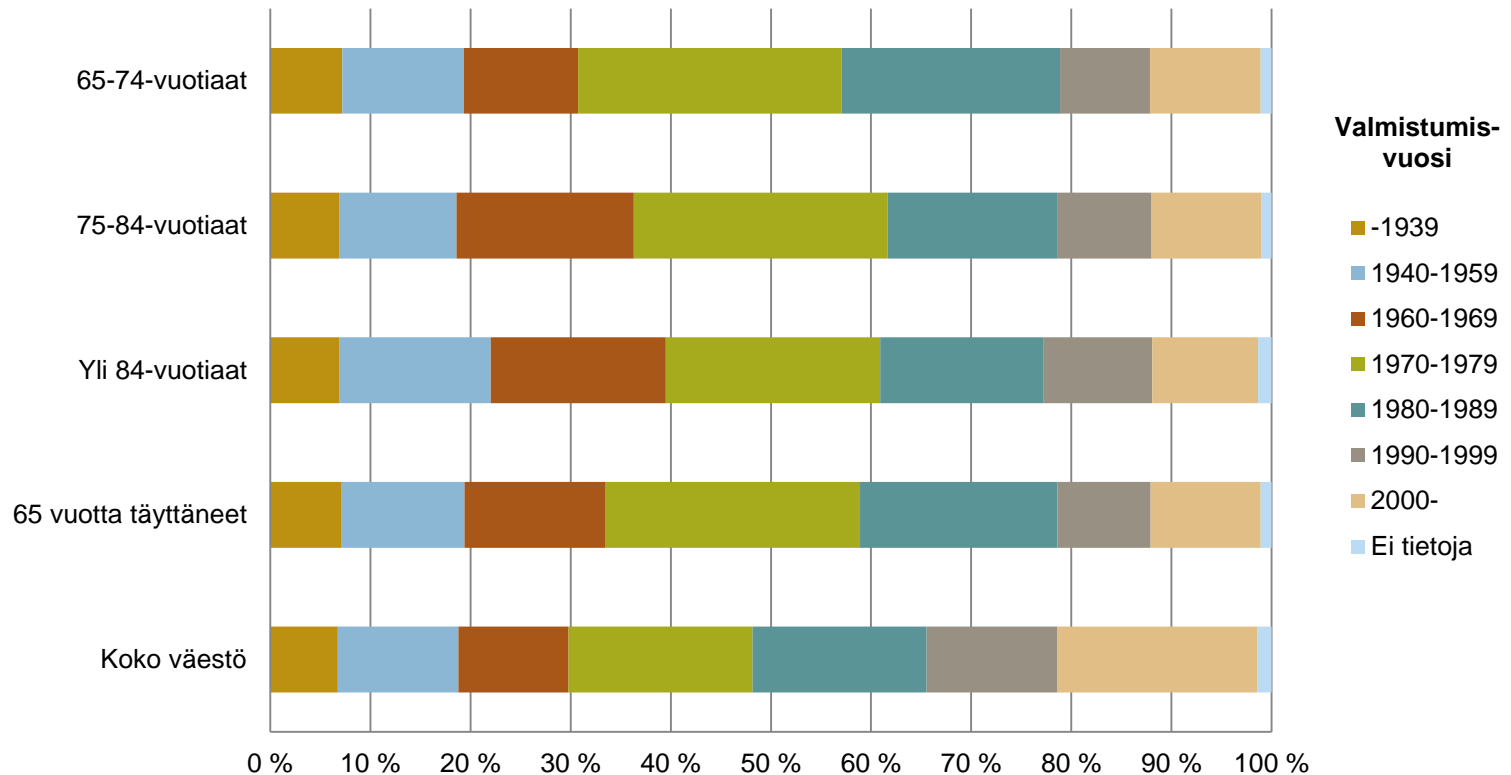
Hissi puuttuu monilta yli 84-vuotiailtakin kerrostaloasujilta

Ikääntyneiden asuminen yli 2-kerroksisissa rakennuksissa, joissa on hissi

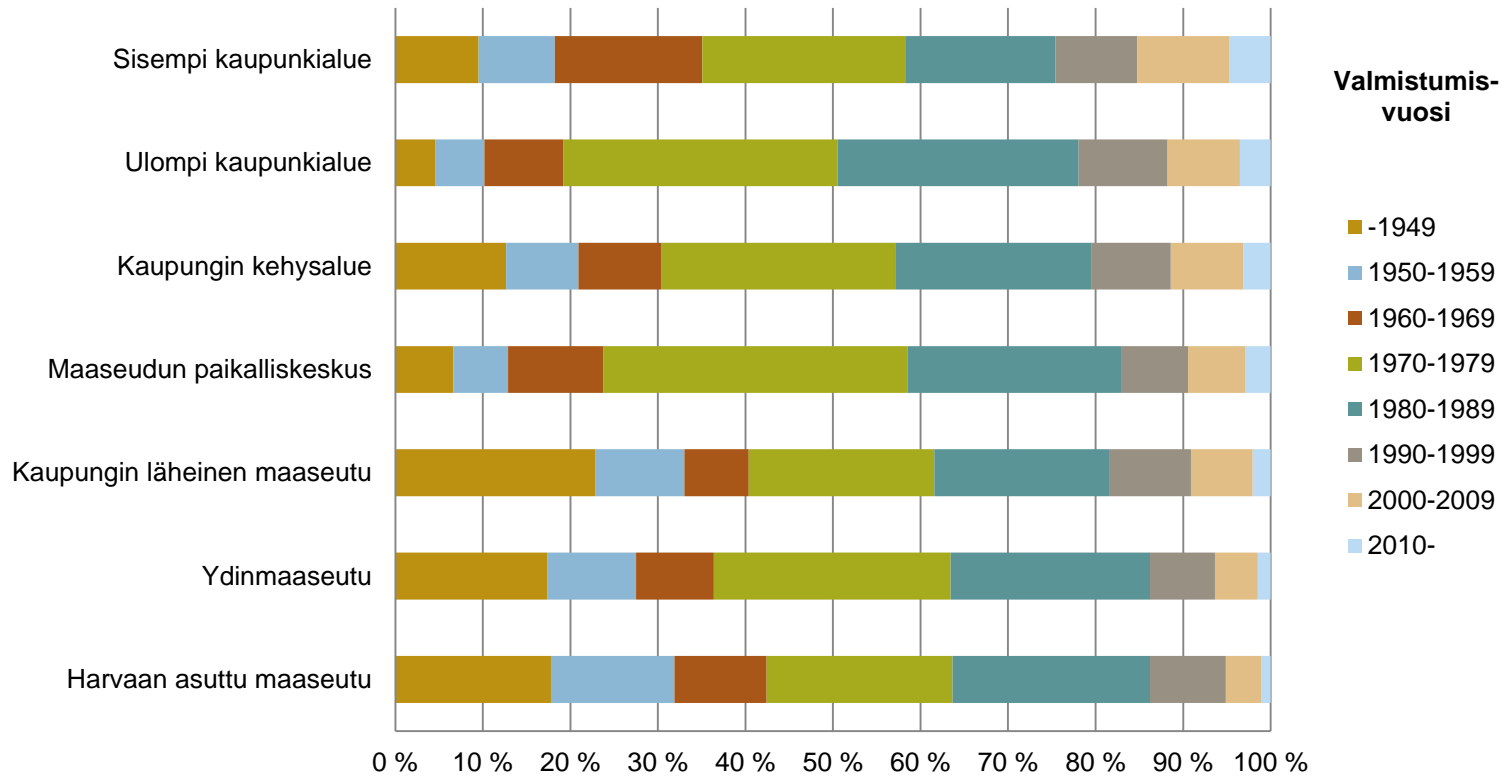
Ikääntyneet asuvat keskimääräistä harvemmin uusissa asunnoissa, nuorin ikäluokka asuu pääosin 60-luvun jälkeen rakennetuissa asunnoissa

Ikääntyneet asuinrakennuksen valmistumisvuoden mukaan (2014)

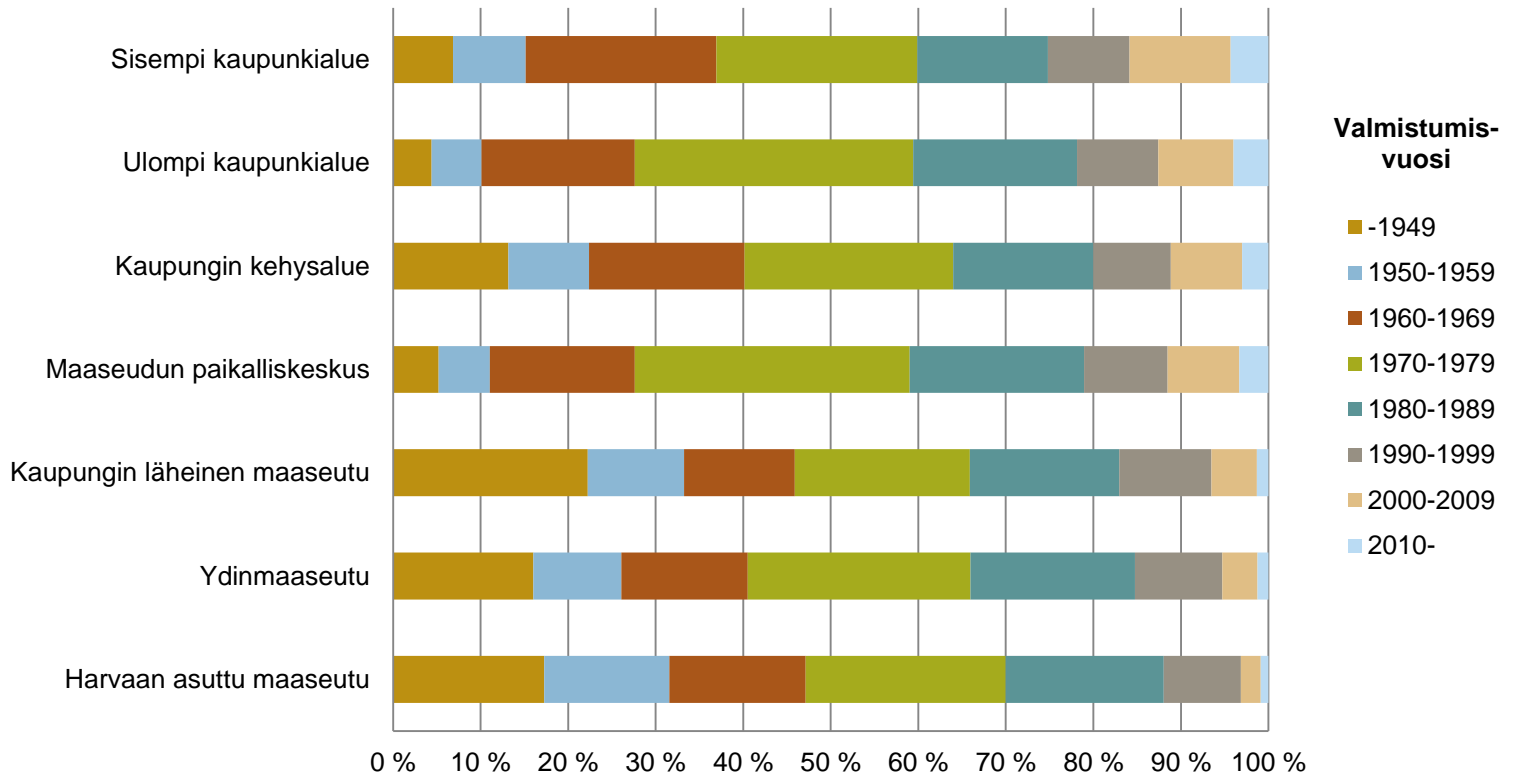
Maaseudulla asutaan vanhimmissa asunnoissa – kaupungeissa suuret ikäluokat erityisesti 70- ja 80-luvuilla rakennetuissa

65–74-vuotiaat rakennuksen valmistumisvuoden mukaan kaupunki-maaseutu -luokissa (2014)

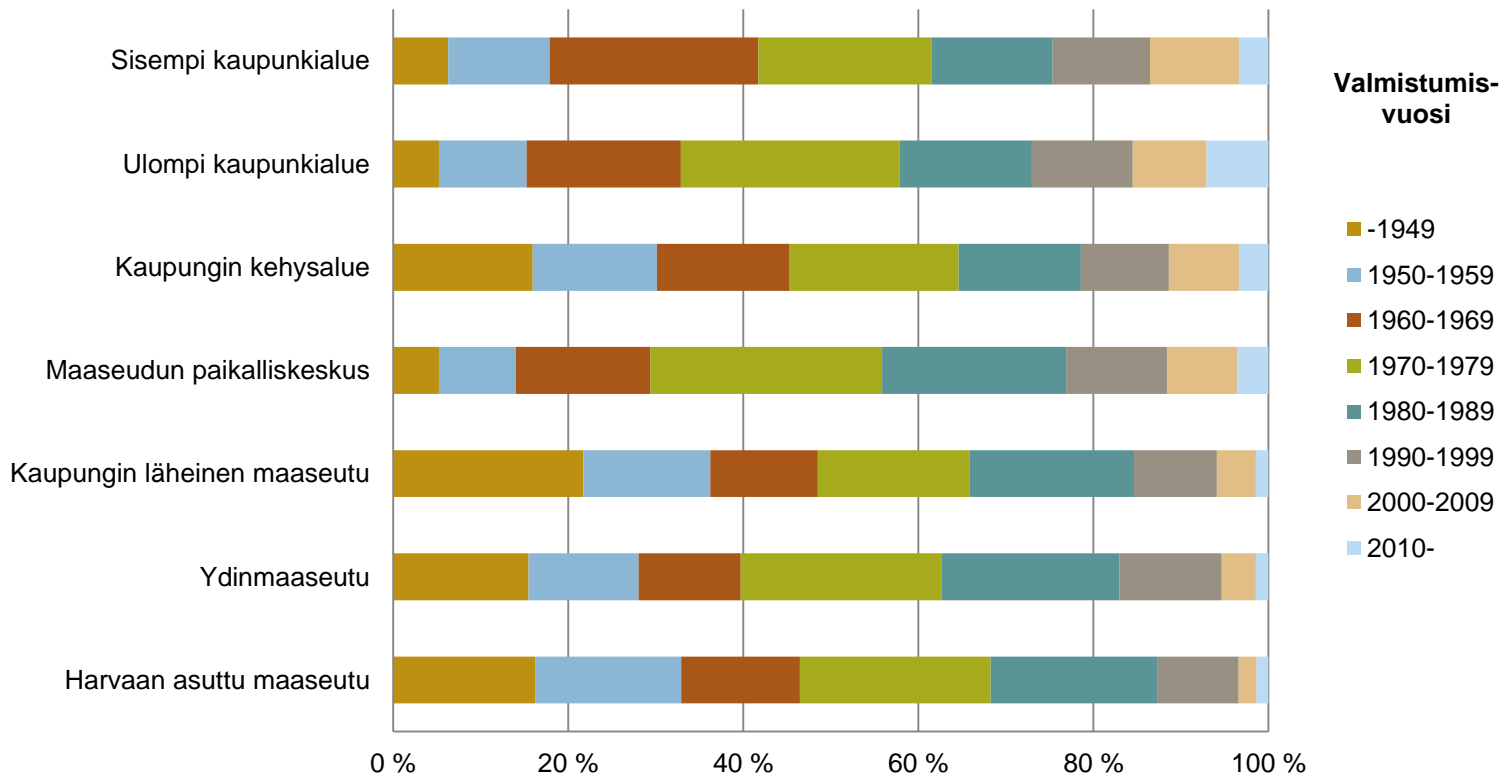
75-84-vuotiaat asuvat 65-74 ikäluokkaa vanhemmissa asunnoissa erityisesti ulommalla kaupunkialueella ja kehysalueella

75–84-vuotiaat rakennuksen valmistumisvuoden mukaan kaupunki-maaseutu -luokissa (2014)

Yli 84-vuotiaat asuvat melko tasaisesti eri ikäisissä asunnoissa eri alueilla, uusissa rakennuksissa asuvien osuus on korkein ulommalla kaupunkialueella

Yli 84-vuotiaat rakennuksen valmistumisvuoden mukaan kaupunki-maaseutu -luokissa (2014)

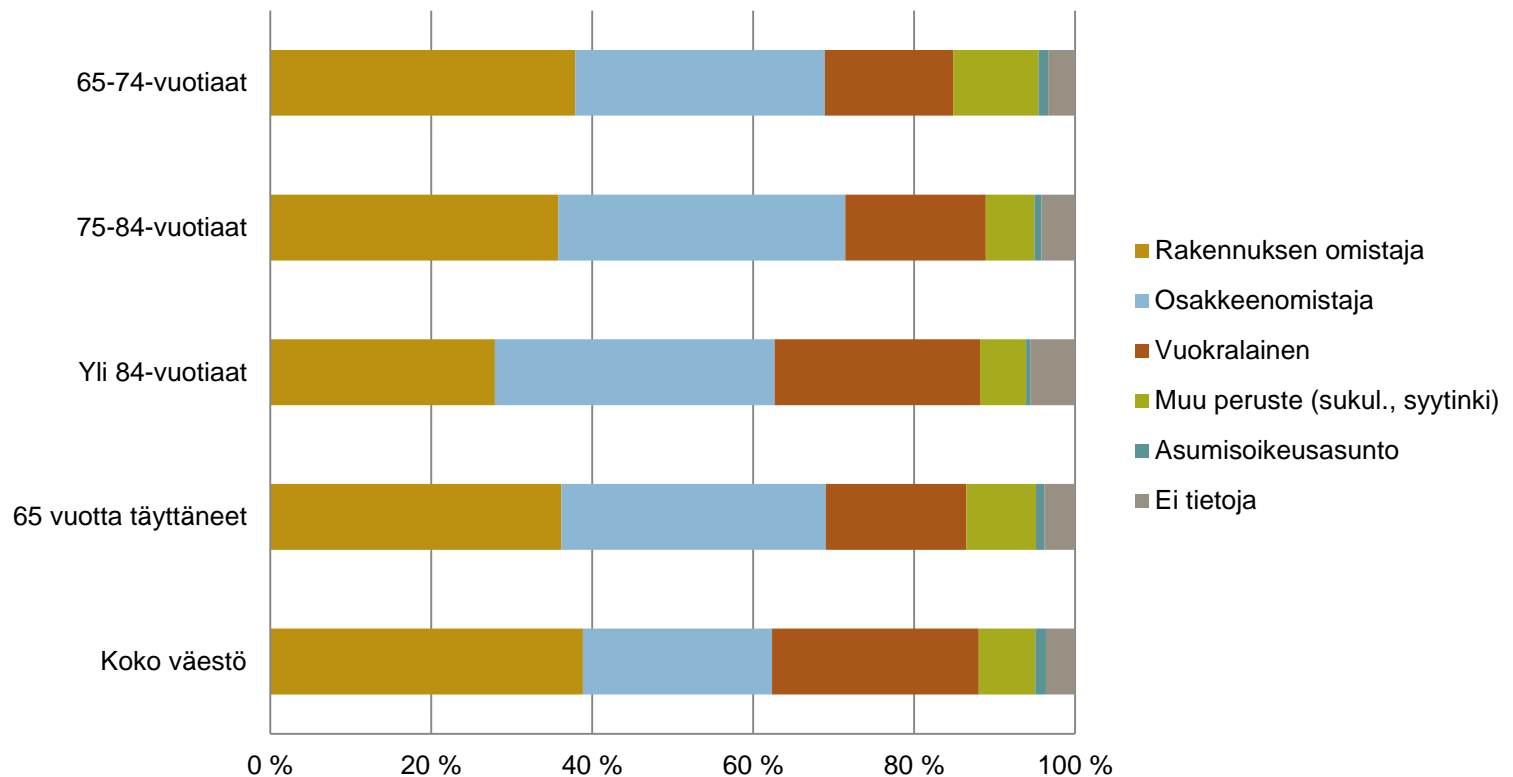

Asuinrakennuksen ikä

- Ikääntyneet asuvat muuta väestöä vanhemmissa, erityisesti 1940–1970-luvuilla rakennetuissa taloissa
- 65–74-vuotiaat asuvat usein 1970–1980-luvun ja yli 84-vuotiaat 1940–1960-luvun rakennuksissa
 - Ilmiötä voi selittää esimerkiksi suurten ikäluokkien muutto maaseudulta kaupunkeihin, joihin rakennettiin runsaasti asuntoja 1960-80-luvuilla. Kohdealueella saatetaan pysyä vanhuusikään saakka, tai muutetaan toiseen saman aikakauden rakennukseen.
- Maaseudulla asutaan vanhemmissa rakennuksissa paikalliskeskuksia lukuun ottamatta

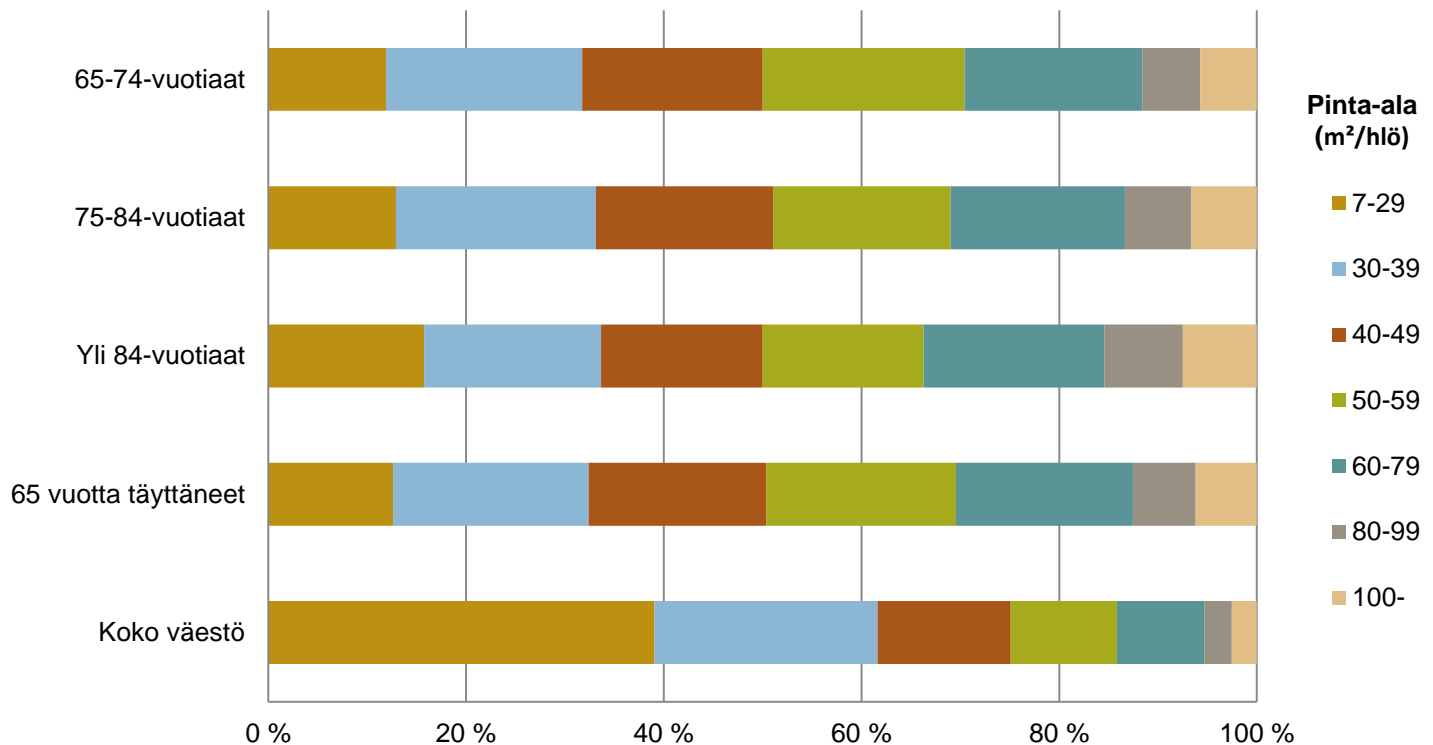
Ikääntyneet asuvat keskimääräistä useammin omistusasunnossa

Ikääntyneet huoneiston hallintaperusteen mukaan (2014)

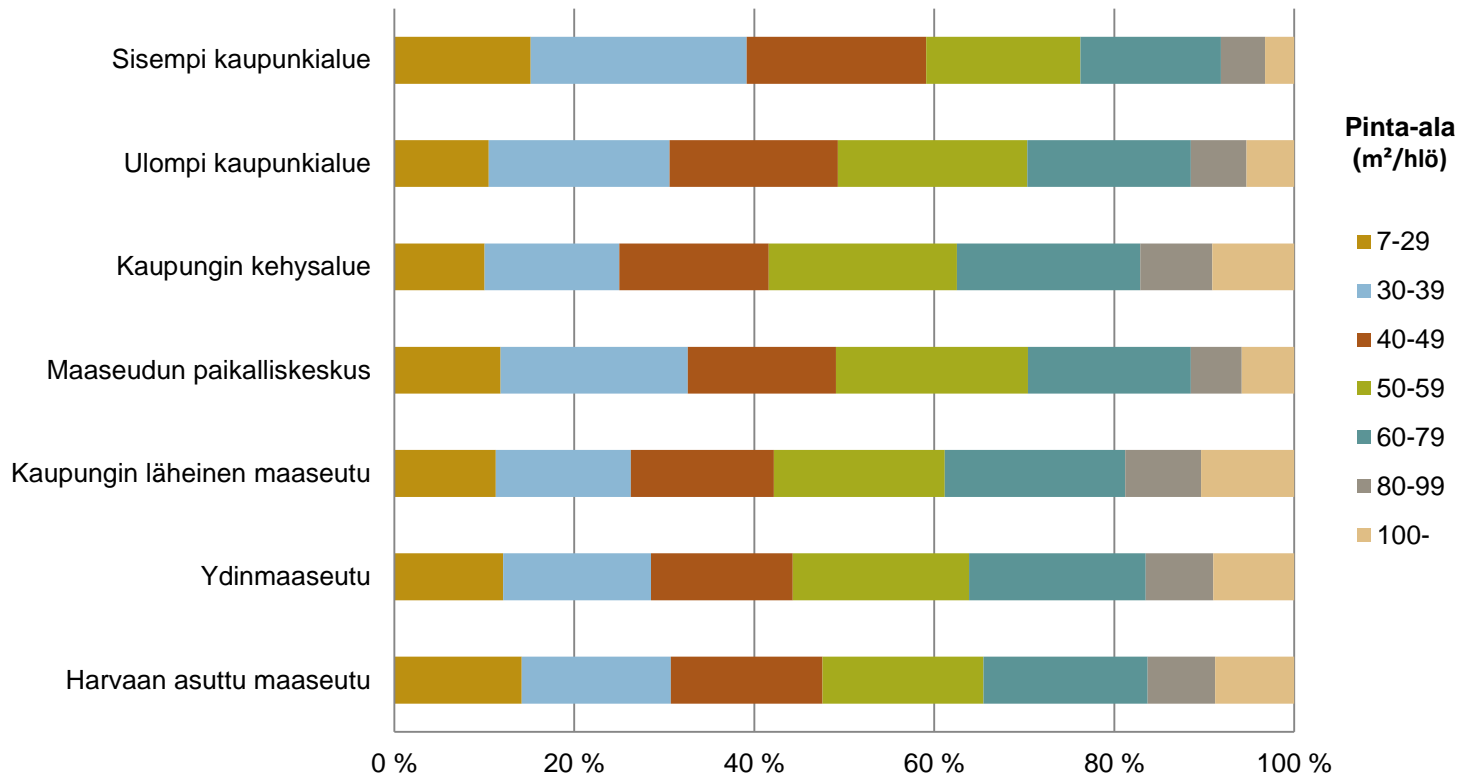
Ikääntyneet asuvat selvästi muuta väestöä väljemmin

Ikääntyneiden asumisväljiys (2014)

Kaupungin kehysalueella asutaan väljemmin

65 vuotta täyttäneiden asumisväljiys kaupunki- maaseutu -luokissa (2014)

Asunnon hallintaperuste ja asumisväljyys

- 65–74- ja 75–84-vuotiaissa paljon rakennuksenomistajia, vanhimmassa ikäluokassa vuokralla asuminen yleisempää
- Ikääntyneet asuvat selvästi muuta väestöä väljemmin, mutta eri ikäisten ikääntyneiden välillä erot ovat pieniä
 - Yli 84-vuotiaiden ikäryhmässä on suurempi osuus sekä ahtaimmin että väljimmin asuvia verrattuna kahteen nuorempaan ikäluokkaan
 - ero voi osittain johtua palvelu- ja ryhmäasumisen erilaisista kirjaamisperusteista RHR:ään
- Sisemmällä ja ulommalla kaupunkialueella sekä maaseudun paikalliskeskuksissa matalin asumisväljyys, kaupungin kehysalueella ja kaupungin läheisellä maaseudulla asutaan väljemmin